

Акционерско друштво во државна
сопственост за управување со воздушниот сообраќај
и давање услуги во воздухопловна навигација

M-NAV

Shoqëria Aksionare në Pronësi Shtetërore për
Menaxhimin e Trafikut Ajror dhe Dhënie e Shërbimeve
në Navigacionin Ajror

Акционерско друштво во државна сопственост за управување со
воздушниот сообраќај и давање услуги во воздухопловна навигација
Shoqëria Aksionare në Pronësi Shtetërore për Menaxhimin
e Trafikut Ajror dhe Dhënie e Shërbimeve në Navigacionin Ajror

M-NAV АД - M-NAV SHA

Бр.-Nr. 0202-556/1
21-05-2025 20 __ год.-viti

СКОПЈЕ - ШКУП

Годишен извештај за работа на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

"Босфор" Бр. 7, Мралино, Илинден
Република Северна Македонија
Тел: +389 2 3148100 Факс: +389 2 3148239
E-mail: info@mnavigation.mk

"Bosfor" Nr. 7, Mralino, Ilinden
Republika e Maqedonisë së Veriut
Tel: +389 2 3148100 Fax: +389 2 3148239
E-mail: info@mnavigation.mk

ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА ДОКУМЕНТОТ

Опис на документот: Годишен извештај за работата на М-НАВ АД Скопје за 2024 година кој опфаќа Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија, Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2024 година, Анализа на реализирани приходи и расходи за 2024 година во споредба со 2023 година, Инвестиции и развој, Политика на човечки ресурси, Регионална соработка, FAB's, Исполнување на дефинираните цели за 2024 година, Клучни индикатори на изведба (KPI), како и Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година.

Наслов

**ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТА НА М-НАВ АД СКОПЈЕ
ЗА 2024 ГОДИНА**

Референтен број: МНВ-810-103.05	Издание број: 1.0
	Дата: 21/05/2025

Извадок:

“Управниот одбор на М-НАВ АД Скопје својата работа во 2024 година ја насочи кон континуирано исполнување на условите од Уверението за оспособеност за давање на услуги на воздухопловната навигација како и кон континуирано исполнување на оперативните цели на Друштвото за 2024 година:....”

Клучни зборови:

Обем на сообраќај во 2024 година, оперативни цели на Друштвото, безбедност и сигурност, планирани и реализирани приходи и расходи за 2024 година, реализирани приходи и расходи за 2024 година во споредба со 2023 година, клучни индикатори на изведба, инвестиции, проекти...

Статус на документот:	Работна верзија	Класификација:	Интерен документ		
	Конечна верзија		Јавен документ		√
	Објавено издание		Доверлив		

Локација: Скопје

ПРИФАКАЊЕ НА ДОКУМЕНТОТ

Во следната табела се наведени авторите и лицата кои го изготвиле/провериле/одобриле овој документ:

Функција	Име, презиме и потпис	Дата
Изработил Самостоен советник за контрола на буџет	Игор Андреевски 	21.05.2025
Контролирал аспект - квалитет Шеф на Отсек за квалитет – безбедност во Одделение за интегриран менаџмент систем	Леонора Шаља 	21.05.2025
Согласен Раководител на Одделение за интегриран менаџмент систем	Јовица Јовановски 	21.05.2025
Контролирал аспект – усогласеност Раководител на Одделение за внатрешна ревизија	Валентина Димевска 	21.05.2025
Одобриле Претседател на Управен одбор и Извршен Директор во Секторот за воздухопловна навигација Член на Управен одбор и Извршен Директор во Секторот за воздухопловна техника Член на Управен одбор и Извршен Директор во Секторот за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции	Владимир Ристески Климент Чепуњоски Buran Aliti 	21.05.2025 21.05.2025 21.05.2025

Содржина

I. Предговор	5
II. Резиме	12
1. Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија.....	15
2. Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година.....	21
3. Анализа на реализирани приходи и расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година.....	26
4. Инвестиции и развој.....	33
5. Политика на човечки ресурси.....	39
6. Регионална соработка, FAB's.....	40
7. Исполнување на дефинираните цели за 2024 година.....	41
8. Клучни индикатори на изведба (Key Performance Indicators).....	49
9. Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година.....	60

Прилози:

1. Годишна сметка на М-НАВ АД Скопје за 2024 година;
2. Извештај од Независниот Ревизор Гранд Торнтон Скопје со Финансиски извештаи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година;
3. Образци за финансиско известување на јавни претпријатија, акционерски друштва и други ентитети.

I. Предговор

Врз основа на член 36 став (3) од Законот за Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 59/00, 12/03, 55/05, 37/06, 115/07, 19/08, 82/08), Владата на Република Македонија на седницата одржана на ден 16.10.2008 година донела Одлука за отпочнување на постапка за основање на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловна навигација (бр.19-4602/1 од 16.10.2008 година). Со оваа одлука се отпочнува постапка за основање на трговско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација (во натамошниот текст: Друштвото). Друштвото е основано како акционерско друштво со еден акционер, симултано со преземање на сите акции од страна на основачот – Влада на Република Македонија, без јавен повик и со потпишување на Статутот на Друштвото од страна на Владата на Република Македонија. Истото се основа за вршење на сите услуги на воздухопловна навигација пропишани со Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Македонија“ бр.14/06, 24/07 и 103/08).

Согласно Тековна состојба издадена од страна на Централниот регистар, датум на основање на Друштвото е 04.11.2008 година. Статутот на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр.139/2008.

На 10.03.2010 година М-НАВ АД Скопје се стекнува со Уверение за оспособеност за давање на услуги на воздухопловна навигација МК-01/2010ANSP, со важност од две години, издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство.

Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија во изминатиот период во континуитет, во согласност со позитивната регулатива потврдуваше дека М-НАВ АД Скопје како Давател на услуги на воздухопловна навигација ги исполнува сите барања и важечки услови кои се однесуваат на давањето на услуги на воздухопловната навигација и способноста да ги дава истите, со издавање на уверенија со период на важност од две години и тоа:

- Во март 2012 година од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство е издадено Уверение за оспособеност за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК01-2012/ANSP;
- Во март 2014 година од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство е издадено Уверение за оспособеност за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК01/2014ANSP;
- Во март 2016 година од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство е издадено Уверение за оспособеност за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК01-2016/ANSP;
- Во март 2018 година од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство е издадено Уверение за оспособеност за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК01-2018/ANSP;
- Во март 2020 година од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство е издадено Уверение за оспособеност за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК01-2020/ANSP;
- Во март 2022 година од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство е издадено Уверение за оспособеност за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК01-2022/ANSP;

На ден 22.01.2024 година во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/24 е објавен нов Закон за воздухопловство. Со денот на влегување во сила на овој закон, престанува да важи Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Македонија“ бр.14/06, 24/07, 103/08, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16 и 64/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 220/19). На 08.03.2024 година врз основа на член 17 став (1) алинеја 8 и член 56 став (4) од новиот Закон за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/2024), член 7 од Регулативата (ЕЗ) бр.550/2004 на Европскиот парламент и Советот од 10-ти март 2004 година, за давање на услуги на воздухопловна навигација во Единственото Европско небо изменета и дополнета со Регулативата (ЕУ) 1070/2009, член 4 и дел ATM/ANS.AR од регулативата за спроведување (ЕУ) 2017/373 на Комисијата од 01.03.2017 година за утврдување на заеднички услови за давателите на услуги за управување со воздушниот сообраќај/ даватели на услугите во воздухопловната навигација и останати мрежни функции за управување со воздушниот сообраќај и за нивниот надзор и за укинување на регулативата (ЕЗ) бр.482/2008 и регулативите за спроведување (ЕУ) бр.1034/2011, (ЕУ) бр.1035/2011 и (ЕУ) бр.2016/1377 и за изменување и дополнување на Регулативата (ЕУ) бр.677/2011, изменета и дополнета со (ЕУ) регулативите 2020/469 и 2020/1177 кои се транспонирани во Уредбата за начинот на давање на услугите на воздухопловна навигација, како и посебните услови во однос на потребниот персонал, опрема и други потребни услови неопходни за безбедно и уредно работење („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 281/21), а во постапка по барање на М-НАВ АД Скопје под УП бр.12-34/2024 од 25.01.2024 година, Агенцијата за цивилно воздухопловство донесе Решение со кое се издава Уверение за оспособеност за давање на ATM/ANS услуги со бр.МК01-2024/ANSP на М-НАВ АД Скопје, давател на услуги на воздухопловна навигација. Ова Уверение за оспособеност за давање на ATM/ANS услуги е издадено со неограничено времетраење сметано од 08.03.2024 година. Уверението за работа е валидно се додека Друштвото и понатаму е во согласност со Уредбата за начинот на давање на услугите на воздухопловна навигација, како и посебните услови во однос на потребниот персонал, опрема и други потребни услови неопходни за безбедно и уредно работење („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 281/21), и другите применливи прописи и онаму каде што е соодветно, процедурите од документацијата на Друштвото.

Како резултат на усогласување на работењето на Друштвото со одредбите од новиот Закон за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/2024 и 224/2024), од страна на Владата на Република Северна Македонија во својство на Собрание на Друштвото донесена е Одлука за изменување и дополнување на Статутот на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје бр.41-11578/7 од 17.12.2024 година, (објавена во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 258/24 од 18.12.2024 година), објавен е пречистен текст на Статут на Акционерско друштво во државна сопственост за управување со воздушниот сообраќај и давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 265/24 од 24.12.2024 година) и извршен е упис на промена во трговскиот регистар на називот/фирмата и скратениот назив на Друштвото, како и промена на предметот на работење на друштвото, сè во согласност со Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.

14/2024 и 224/2024). Согласно извршениот упис на промена во Централниот регистар на РСМ, целосниот назив на Друштвото гласи: Акционерско друштво во државна сопственост за управување со воздушниот сообраќај и давање услуги во воздухопловна навигација М-НАВ АД Скопје.

Shoqëria Aksionare në Pronësi Shtetërore për Menaxhimin e Trafikut Ajror dhe Dhënien e Shërbimeve në Navigacionin Ajror ShA M-NAV Shkup.

Кратко име: М – НАВ АД Скопје ShA M-NAV Shkup

Предмет на работење на Друштвото се следните дејности:

1. Давање услуги за управување со воздушниот сообраќај и давање услуги во воздухопловна навигација (АТМ/АNS услуги) како приоритетна дејност на Друштвото, која опфаќа:

а. АТМ функции и услуги (Air Traffic Management) - управување со воздушниот сообраќај што подразбира збир на функции во воздух и на земја (услуги на воздушен сообраќај (АТS), управување со воздушниот простор (АSМ) и управување со протокот на воздушниот сообраќај (АТFМ)), кои се потребни за безбедно и ефикасно движење на воздухопловите за време на сите фази од летот;

б. АNS услуги (Air navigation services) кои опфаќаат услуги на воздушен сообраќај (Air Traffic Services-АТS); услуги на комуникација, навигација и надгледување (CNS Services), метеоролошки услуги (MET Services) и услуги на воздухопловно информирање (AIS Services);

в. NFS мрежни функции и услуги (Network functions and services) кои се даваат со цел обезбедување на детални аранжмани за донесување на заеднички одлуки меѓу земјите-членки на ЕЗВО, давателите на АТМ/АNS услуги и функцијата за управување со мрежата;

г. услуги со кои се подобруваат сигналите кои ги испраќаат сателитите од примарните констелации на GNSS за потребите на воздухопловната навигација;

д. изработка на процедури на летање; и

ѓ. услуги кои се состојат од создавање и обработка на податоците како и форматирањето и испораката на податоците на општиот воздушен сообраќај за потребите на воздухопловната навигација.

2. Обука на АNS персонал.

3. Изготвување и редовно ажурирање на Зборникот на воздухопловни информации врз основа на податоци добиени од утврдените оригинатори.

4. Други дејности поврзани со воздухопловната навигација.

Дополнително, во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.3/2025 од 03.01.2025 година, објавен е Закон за изменување и дополнување на Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/2024 и 224/2024), што Собранието на Република Северна Македонија го донесе на седницата одржана на 27.12.2024 година, со кој Закон дополнително се врши дефинирање на одредбите од Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/2024 и 224/2024), каде со членот 23 од Законот за изменување и дополнување на Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.3/2025) на јасен начин се обезбедува правен континуитет на веќе основаното Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје.

Врз основа на извршениот упис на промена во трговскиот регистар и членот 23 од Законот за изменување и дополнување на Законот за

воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.3/2025) Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје, основано за вршење на услугите на воздухопловна навигација согласно Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 14/2006, 24/2007, 103/2008, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16 и 64/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.220/19), продолжува да работи како Акционерско друштво во државна сопственост за управување со воздушниот сообраќај и давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје, согласно одредбите од Законот за воздухопловство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 14/2024, 224/2024 и 3/25).

Од основањето на друштвото, до денес Статутот на Друштвото е изменет и дополнет неколку пати и тоа со: Одлука за изменување на Статутот на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација („Службен весник на Република Македонија“ број 69/09), Одлука за изменување на Статутот на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација („Службен весник на Република Македонија“ број 173/14), Одлука за дополнување на Статутот на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација („Службен весник на Република Македонија“ број 202/14), Одлука за дополнување на Статутот на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација („Службен весник на Република Македонија“ број 28/15), Одлука за изменување на Статутот на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловната навигација („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 70/19), Одлука за изменување и дополнување на Статутот на Акционерско друштво во друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 70/19), Одлука за изменување и дополнување на Статутот на Акционерско друштво во друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 24/20), Одлука за изменување и дополнување на Статутот на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 258/24), како и Одлука за зголемување на основната главнина од средствата на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Мралино, Илинден со издавање на хартии од вредност по пат на приватна понуда со емисија на нови акции број 42-8545/1 од 25.08.2015 година, Одлука за зголемување на основната главнина од средствата на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД, со издавање на хартии од вредност по пат на приватна понуда со емисија на нови акции број 42-6413/1 од 30.08.2016 година и Одлуката за зголемување на основната главнина од средствата на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје со издавање на хартии од вредност по пат на приватна понуда - четврта емисија на акции број 45-7136/1 од 10.12.2019 година.

Согласно член 8 од Статутот на Акционерско друштво во државна сопственост за управување со воздушниот сообраќај и давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје (“Службен весник на Република Северна Македонија” бр.265/24 - Пречистен текст) основната главнина на Друштвото изнесува 1.552.034.000,00 денари или 25.226.275,71 ЕУР поделени на 1.552.034 обични акции со номинална вредност од 1.000,00 денари за една акција.

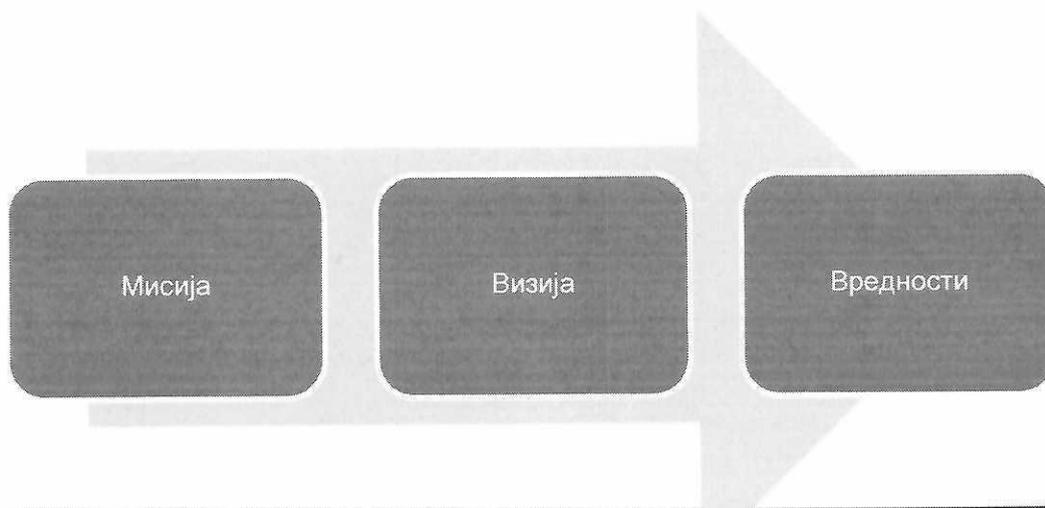
Управувањето со Друштвото е организирано според двостепен систем. Друштвото има Управен одбор и Надзорен одбор. Управниот одбор е составен од три члена. Надзорниот одбор ги избира членовите на Управниот одбор со мнозинство гласови од вкупниот број гласови. Со одлуката за избор на членови на Управниот одбор, еден од членовите на управниот одбор се именува за Претседател на Управниот одбор. Еден од членовите на Управниот одбор ја води, организира и е одговорен за давање на услуги во воздухопловната навигација и носи назив, Извршен директор за воздухопловната навигација. Членот се избира од редовите на вработените и мора да има стручни знаења, способности и искуство во организирање и водење на дејноста на Друштвото, да поседува валидна дозвола на надзорен контролор на летање и најмалку 6 годишно работно искуство како надзорен контролор на летање. Еден од членовите на Управниот одбор ја води, организира и е одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носи назив, Извршен директор за воздухопловна техника. Членот се избира од редовите на вработените и мора да има стручни знаења, способности и искуство во организирање и водење на дејноста на Друштвото, да поседува валидна дозвола на воздухопловно - технички персонал и најмалку 6 годишно работно искуство како воздухопловно – технички персонал. Еден од членовите на Управниот одбор ги води и врши финансиските работи, правните работи, развој и инвестиции и е одговорен за финансиското работење, правното работење, развој и инвестиции и носи назив, Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции. Членот мора да има стручни знаења, способности и искуство во организирање и водење на дејноста на Друштвото и најмалку 6 годишно работно искуство во соодветна дејност. Членовите на Управниот одбор се избираат за време од 4 години со право на реизбор. Членот на Управниот одбор не може да биде избран за член на управен одбор односно за извршен член на одбор на директори на други акционерски друштва со седиште во Република Северна Македонија.

Претседател и членови на Управниот одбор на М-НАВ АД Скопје се:

- Владимир Ристески избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 17.10.2024 година, кој ја води, организира и е одговорен за давање на услуги во воздухопловна навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна навигација. Именуваниот воедно е и претседател на Управниот одбор.
- Климент Чепуњоски избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 17.10.2024 година, кој ја води, организира и е одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна техника и
- Вуган Aliti избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 17.10.2024 година кој ги води и врши финансиските работи, правните работи, развој и инвестиции и е одговорен за финансиското работење, правното работење, развој и инвестиции и носи назив - Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции.

Исто така, во 2024 година должноста членови на Управниот одбор на М-НАВ АД Скопје ја извршуваа:

- Fahrudin Hamidi избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 30.10.2020 година, кој ја водеше, организираше и беше одговорен за давање на услуги во воздухопловна навигација и носеше назив - Извршен директор за воздухопловна навигација, а воедно беше и Претседател на Управниот одбор. Именуваниот е разрешен со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 18.01.2024 година;
- Љубе Стаменковски избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 08.06.2023 година, кој ја водеше, организираше работата и беше одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носеше назив - Извршен директор за воздухопловна техника. Именуваниот е разрешен со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 18.01.2024 година;
- D-г Nasim Deari избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 13.03.2023 година кој ги водеше и вршеше финансиските работи, правните работи, развој и инвестиции и беше одговорен за финансиското работење, правното работење, развој и инвестиции и носеше назив - Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции. Именуваниот е разрешен со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 17.10.2024 година;
- Милан Кораќ избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 18.01.2024 година, кој ја водеше, организираше и беше одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носеше назив - Извршен директор за воздухопловна техника. Именуваниот, воедно беше и Претседател на Управниот одбор и истиот е разрешен со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 17.10.2024 година и
- Nekuran Asani избран со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 18.01.2024 година, кој ја водеше, организираше и беше одговорен за давање на услуги во воздухопловна навигација и носеше назив - Извршен директор за воздухопловна навигација. Именуваниот е разрешен со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ АД Скопје од 17.10.2024 година.

Мисија

Да се обезбеди високо ниво на услуги и континуирано да се подобруваат безбедноста, редовноста и ефикасноста на протокот на воздушниот сообраќај со оптимална употреба на расположливите човечки и технички ресурси и со минимум трошоци да се обезбеди висок квалитет на услуги на воздухопловна навигација во рамките на деизигнираниот воздушен простор на транспарентен и недискриминирачки начин, водејќи грижа за животната средина.

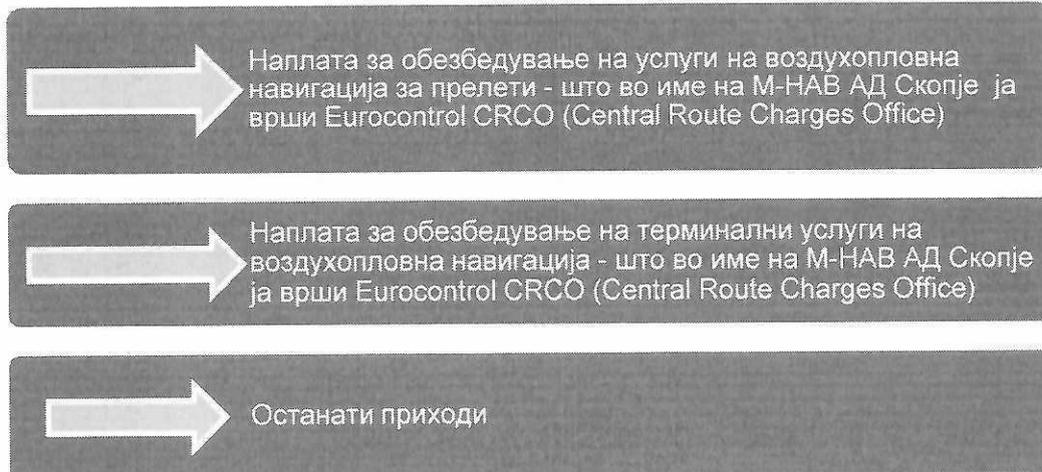
Визија

Воспоставување на М-НАВ АД Скопје како давател на услуги на воздухопловна навигација способен за континуирано обезбедување на високо ниво на безбедни, редовни, експедитивни и ефикасни услуги на корисниците на воздушниот простор и како давател на услуги на воздухопловна навигација кој функционира во согласност со регулативите на SingleEuropeanSky, да се прилагодува со минимални трошоци на новите Европски регулативи што ќе доведе до обезбедување на одржлива позиција и подобрување на перформансите на изведба во рамките на регионален Functional Airspace Block.

Вредности

- Исполнување на највисоките стандарди на професионално работење и квалитет на услугите
- Посветеност на луѓето, како најважен капитал на организацијата
- Обезбедување на работна средина со услови за продуктивност и мотивираност на вработените
- Соработка со сите заинтересирани страни
- Одговорен менаџмент, разумно управување со сите ресурси на организацијата
- Постојано унапредување во сите аспекти на работењето

М-НАВ АД Скопје остварува сопствени приходи од своето работење по основ на:

II. Резиме

Управниот одбор на М-НАВ АД Скопје во 2024 година своите активности ги насочи кон безбедносно подобрување, финансиско напредување како и продолжување на проектите кои се од суштинско значење за функционирање и непречен развој во иднина на друштвото. Развивање и вложување во човечкиот потенцијал, како суштински елемент на организацискиот успех и темел за обезбедување одржлив раст и развој. Со континуирано унапредување на капацитетите на вработените се гради стабилна иднина и долгорочна вредност.

Оптимално искористувајќи ги технолошките капацитети и оперативниот човечки потенцијал успешно се справи со нивото на сообраќај кое беше побарано преку Network Manager. М-НАВ АД Скопје во рамките на европската мрежа на воздушен сообраќај имаше вкупно зголемување на опслужениот воздушен сообраќај кој бележи раст од 24% од нивото на сообраќај во 2019 година, која сеопште се зема како референтна година во анализите на сите релевантни воздухопловни фактори. Во однос на претходната 2023 година растот е 6,9% за прелети и 6,7% за слетувања на домашните аеродроми. И покрај зголеменото ниво на сообраќај се одржи високо ниво на безбедност и сигурност на услугите на воздухопловна навигација, проактивно решавајќи ги очекуваните и неочекуваните предизвици. Како позначајни активности ги наведуваме:

- Континуирана координација и информирање на Владата на Република Северна Македонија и ресорните министерства за тековните состојби и активности на Друштвото;
- Со цел затворање и рефинансирање со подобри кредитни услови на заемот склучен со ЕБОР на 24.09.2013 година, М-НАВ АД Скопје во текот на 2022 година ги финализираше преговорите со ЕБОР, и по добивање согласност од Владата на Република Северна Македонија, на 29.07.2022 година потпиша нов договор за заем со ЕБОР (во вредност од 10.000.000,00 ЕУР), како и договор со Комерцијална банка А.Д. Скопје (во вредност од 5.000.000,00 ЕУР). Притоа, М-НАВ АД Скопје доби

средства во износ од 400.000,00 ЕУР од фондовите за грантови на ЕБОР, кои се наменети за консултантски услуги во остварувањето на ЕБОР проектите, како и refresher – обновување на знаење на контролорите на летање;

- Во однос на Договорот за набавка, инсталирање и пуштање во работа на АТМ системот вклучувајќи и техничко-оперативна сала за истиот кој е потпишан на 14.12.2018 година во извештајниот период се продолжи со активностите, т.е. беше завршена реализацијата на SAT (Site Acceptance Test) со одредени забелешки за чие решавање ќе биде изготвен план во соработка со фирмата Leonardo. Согласно Амандман бр.3, кој беше потпишан на 22.03.2024 година, по одобрување од страна на ЕБОР, беше финализирана фаза 1 од инсталацијата и интеграцијата на системот; Во третото тримесечје од годината, беше започнат процесот на доставување на техничката документација од страна на Leonardo, каде согласно проектната целина, потребно е да се достават сите техничко-оперативни упатства, инструкции, како за работа на системот, така и за негово одржување. Проектната целина беше затворена со мала забелешка, дека секоја дополнителна документација која ќе се увиди дека треба дополнително да се достави, ќе биде доставена пред затворање на проектот, каде проблемот ќе се третира како неисправност на системот со највисок приоритет. Исто така, тимови од Leonardo за инсталација и интеграција на системот, во повеќе наврати доаѓаа во просториите на М-НАВ АД Скопје за решавање на тековни системски забелешки од претходните фази од проектот, каде во септември, кога дозволи сообраќајната ситуација, се инсталираше опремата и на оперативните работни позиции (ОБКЛ и Кула Скопје). Во овој период се испорача и дел од опремата од АТМ системот, која беше задржана во Leonardo или која не беше испорачана во првиот дел од испораката. Клучната работа беше договорот помеѓу М-НАВ АД Скопје и Leonardo, во врска со усогласување на нова временска рамка за реализација и довршување на проектот. Оваа фаза започна и по неколку заеднички состаноци, се затвори во Рим во месец август, кога помеѓу двата тима се усогласија деталите за новата временска рамка според која ќе треба да се заврши проектот и системот да биде ставен во употреба, како и динамиката на изведување на тренингот и обуката на СВТ/СВН персоналот. По успешно завршена обука на персоналот од СВТ, за дел од опремата (CADMOS), која беше испорачана во рамки на АТМ проектот, беше пуштена во употреба. Се изврши плаќање кон Leonardo во однос на проектните целини за Installation and Integration Phase I, и се поднесе извештај за комплетирање на проектната целина SAT. Интерно, тимот на М-НАВ АД Скопје во врска со административните обврски за ставање во функција на новиот АТМ систем, иницираше подготовка и припрема на транзиционен план за ставање на системот во употреба и истиот се очекува да се стави во употреба во текот на 2025 година;
- Превземени активности за одржување и подобрување на стандардите и достигнување на утврдените секторски цели за 2024 година за безбедност, обезбедување и квалитет;
- Во текот на втората половина на 2024 година, а после случувањето на безбедносниот настан во М-НАВ, треба да се напомене дека беа зголемени мерките за обезбедување и превземени нови мерки согласно спроведена процедура и координација со Националниот комитет за обезбедување во цивилното воздухопловство, при што на објектот на КЛ Скопје беше превземен да се обезбедува од страна на Министерството за внатрешни работи, поточно од Одделот за заштита на определени личности и објекти при МВР;

- Континуирано одржување на тековните системи и опрема, оптимизирање и менаџирање на постоечкиот човечки ресурс како и започнување на процеси за дефинирање на стандарди за вработување на нови кадри потребни за обезбедување на непречено и високо ниво на безбедност и сигурност на услугите на воздухопловна навигација;
- Селектираните 8 (осум) кандидати за стекнување на дозвола за Аеродромска контрола на летање успешно ја завршија обуката и се стекнаа со дозволи за контролори на летање;
- Континуирана координација со меѓународните институции како Eurocontrol, CANSO, IATA и други, за усогласување на активностите на друштвото да биде согласно важечките регулативи како и регулативи кои во иднина ќе стапат на сила;
- На сила стапи регулативата 373/2017, така што и Уверението за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација на М-НАВ АД Скопје, издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство е во согласност со барањата на регулативата 373/2017;
- Продолжување со активностите во врска со билатералниот договор кој го потпишаа Република Северна Македонија и Република Албанија за делегирање на дел од воздушниот простор за давање на сервис во дел од воздушниот простор кој припаѓа на Република Албанија и кое се користи за безбедно и ефикасно слетување на Аеродромот Свети Апостол Павле во Охрид;
- Редовни активности за давање на услуги на НАТО воздухоплови како и активно учество во усогласување на потребната регулатива со Министерството за одбрана на РСМ и МВР;
- Договор за набавка, инсталација и пуштање во работа на нов Mode-S радар кој е склучен на 02.12.2022 година и неговата реализација се одвива со одредени задоцнувања поради добавувачот. Во извештајниот период со добавувачот на радарскиот систем се одржаа координативни состаноци во Скопје и во Рим. Состаноците беа иницирани со Известувањето за доцнење кое УО на М-НАВ АД Скопје го испрати до фирмата Leonardo на 29.02.2024 година и предмет на дискусија беа доцнењата во реализацијата на проектот, како и изнаоѓање нови технички решенија за самата изведба на проектот. Беше реализиран FAT (Factory Acceptance Test) во фабриките на Leonardo во Рим и Фусаро. Исто така, се водеа активности околу изработка на амандман бр.2 на договорот со цел дефинирање на нова временска рамка за реализација на договорот, како и дефинирање на доцнењата од страна на Leonardo при реализација на проектот;
- Како што може да се види од финансиските извештаи во прилог, М-НАВ АД Скопје во 2024 година бележи нето-добивка во износ од 159.398.265,00 денари за извештајниот период.

Со почит,

Претседател на Управен одбор
Владимир Ристески

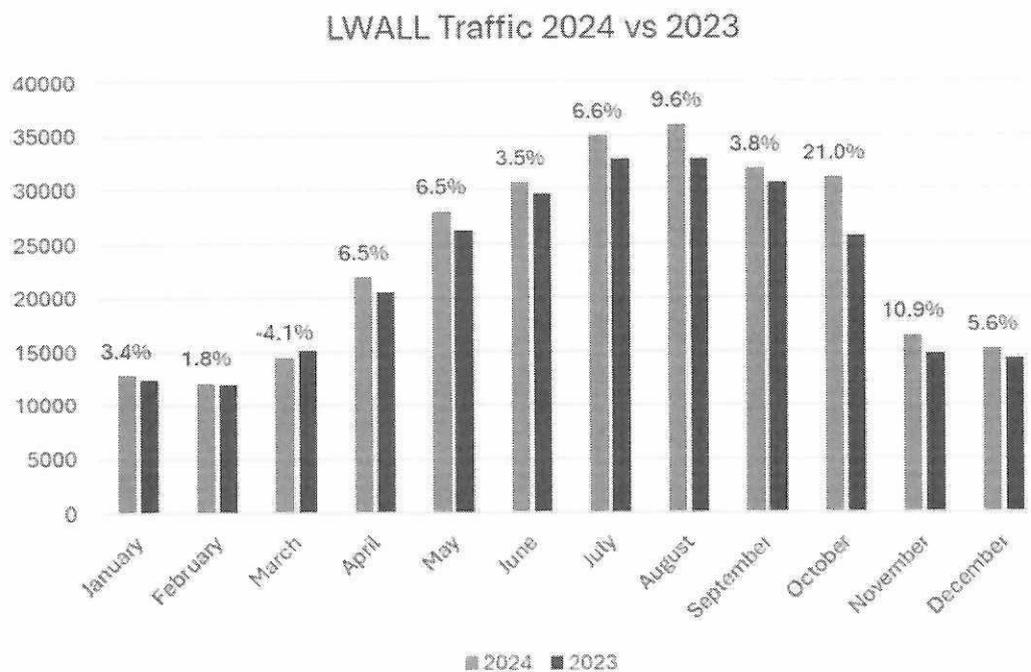
1 Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија

Воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија во текот на 2024 година е со позитивен тренд на раст, како и изминатите години, особено после 2020 година.

На самиот почеток на годината севкупниот сообраќај бележи минимален раст, меѓутоа има извесен пад во делот на прелети споредбено со последните пет години во првите три месеци. Аеродромскиот сообраќај во истите месеци бележи висок процент на раст. Вкупниот процент на раст за 2024 во однос на 2023 изнесува 6,9%.

Севкупниот сообраќај (LWALL) поединечно по месеци во споредба со 2023 година е даден во следниот графикон:

Табела 1.1: Вкупен број на реализиран сообраќај во Република Северна Македонија во 2024 година споредено со 2023 година¹ по месеци

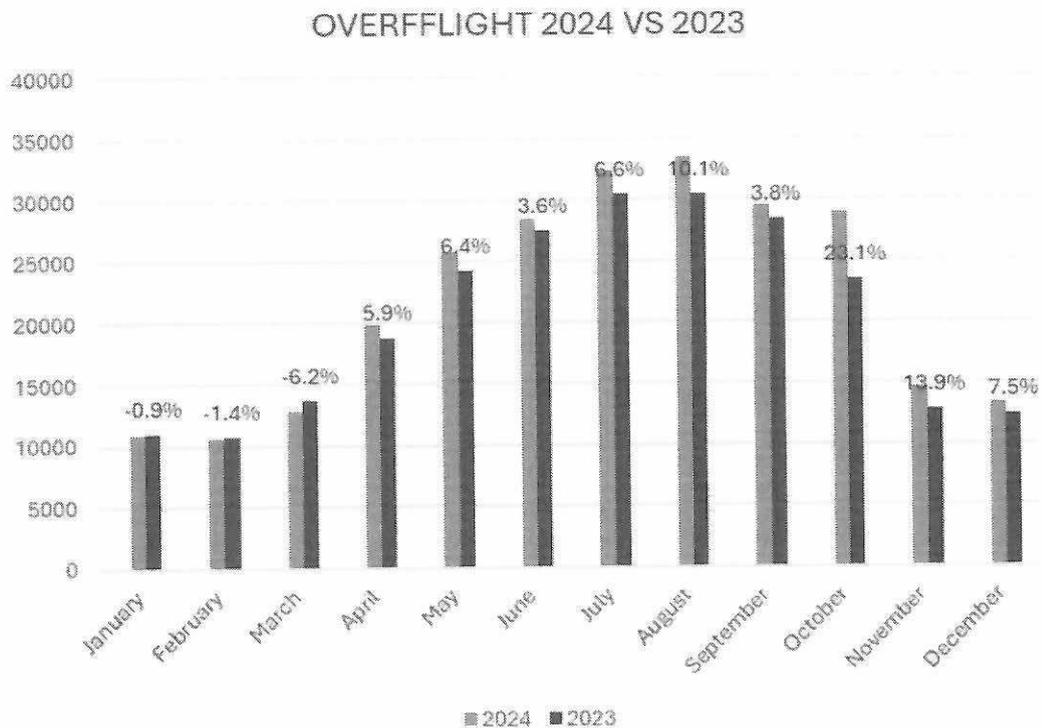

Во однос на прелетите, во 2024 година во споредба со 2023 година како што беше претходно наведено во првите 3 месеци има мал пад.

Веќе од месец април имаме враќање на позитивен тренд и покачување на сообраќајот за 5,9% во делот на прелети. Трендовите се прикажани на следниот графикон:

¹ Извор: Скопје FMP.

Табела 1.2: Вкупен број на прелети во Република Северна Македонија во 2024 година споредено со 2023 година по месеци²

Што се однесува до аеродромскиот сообраќај на аеродромите во Скопје и Охрид (LWSS aerodromes) првите месеци во 2024 година имаат висок процент на раст.

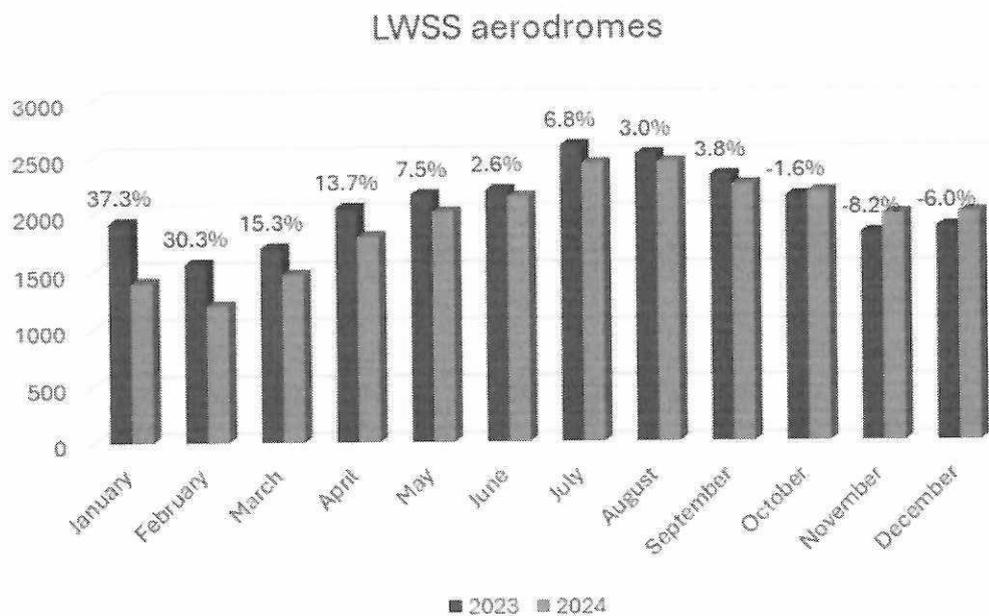
Месеците што следат во делот на аеродромскиот сообраќај се задржува позитивниот тренд, но е во благо опаѓање.

Додека последните месеци од годината аеродромскиот сообраќај со зимскиот ред на летање е во негативен тренд споредбено со 2023 година.

Во прилог е графиконот LWSS aerodromes:

² Извор: Скопје FMP.

Табела 1.3: Вкупен број на аеродромски сообраќај во Република Северна Македонија во 2024 година споредено со 2023 година по месеци³

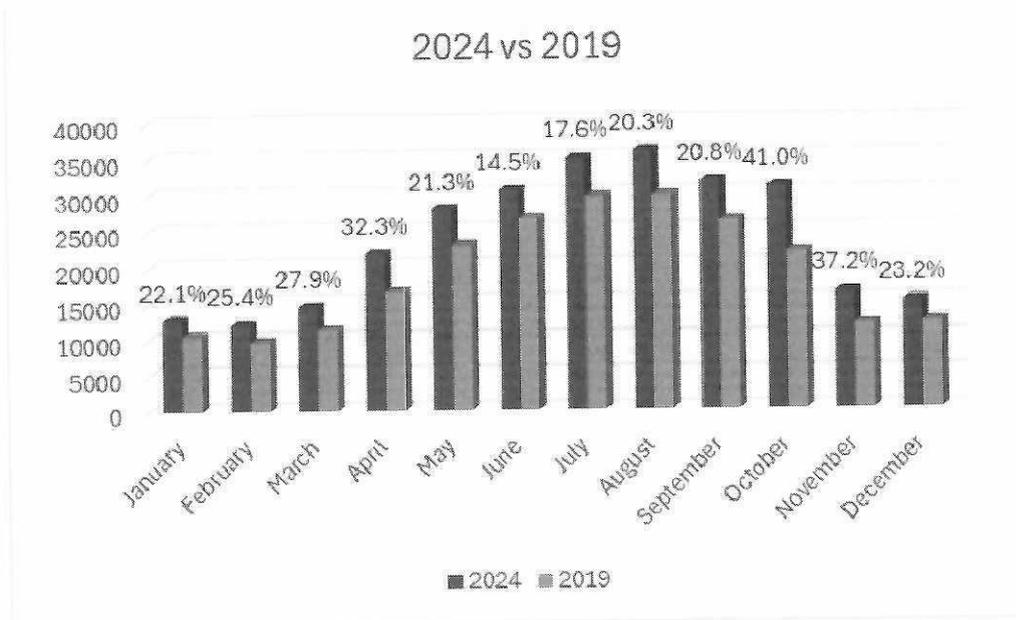
Ако се направи споредба на сообраќајот за 2024 година во однос на 2019 година како референтна година, може да заклучиме дека како дел од SE AXIS, Република Северна Македонија веќе одамна го надмина европскиот просек на рехабилитирање на сообраќајот по завршувањето на Covid-19 пандемијата.

Во првите 2 години после 2020 година, Република Северна Македонија беше во првите 10 држави кои го вратија сообраќајот на нивото од референтната 2019 година.

Земјите од Западна Европа дури во 2024 година се на 98% од референтната 2019, додека Република Северна Македонија е далеку над европскиот просек.

³ Извор: Skorje FMP.

Табела 1.4: Вкупен број на реализиран сообраќај во Република Северна Македонија во 2024 година споредено со 2019 година⁴ по месеци

Во 2024 година во Република Северна Македонија LWSS вкупно има реализирани 285.379 операции.

Месец со најмногу операции е август со 36.002, веднаш по него е месец јули со 34.997 операции.

Високи се бројките и во останатите месеци од летната сезона јуни и септември.

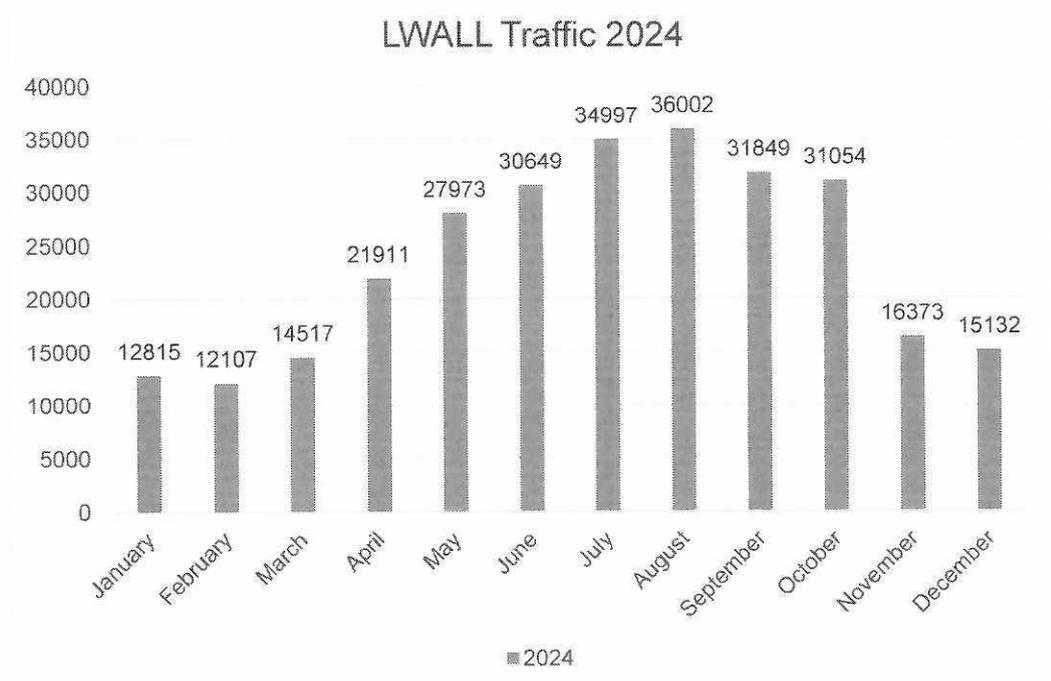
Ден со најмногу операции е 10-ти август со вкупно 1284 операции. (LWALL) и со 1208 прелети (overflights).

Од сето ова погоре наведено јасно произлегува дека во 2024 година сезоната беше со продолжено траење, а во услови кога се работи со стар ATM систем кој е лимитиран на 72 воздухоплови на час и расположливите секторски капацитети беа искористени до својот можен максимум, комплексен сообраќај и специфични временски услови, а сепак сообраќајот се одвиваше редовно безбедно и ефикасно.

Во прилог графиконот со вкупен број на операции по месеци во текот на 2024 година.

⁴ Извор: Скопје FMP.

Табела 1.5: Реализиран севкупен сообраќај во Република Северна Македонија во 2024 година - LWALL⁵ по месеци

Според статистиката на Централното биро за наплата на Eurocontrol за 2024 година, Република Северна Македонија во 2024 година бележи пораст на вкупниот број на наплатни единици од прелети од 7,9% споредено со 2023 година, односно за 31,7% е зголемен бројот на наплатни единици во споредба со 2019 како референтна година пред кризата со Covid – 19 пандемијата.

Month	2024 Actual	2023 Actual	2019 Actual	% 2024 A / 2024 F	% 2021 A / 2020 A	% 2024 A / 2023 A	% 2024 A / 2019 A	
	(1)	(3)	(7)	(1)/(2)	(1)/(3)	(1)/(3)	(1)/(7)	
1	January	22,946	23,893	17,708	-5.1%	175.2%	-4.0%	29.6%
2	February	21,786	23,681	16,639	-9.1%	218.0%	-8.0%	30.9%
3	March	26,012	30,228	19,233	-15.0%	186.2%	-13.9%	35.2%
4	April	40,107	38,103	28,427	4.0%	307.4%	5.3%	41.1%
5	May	49,514	47,766	40,456	2.4%	297.6%	3.7%	22.4%
6	June	53,429	52,333	45,978	0.8%	143.5%	2.1%	16.2%
7	July	61,511	57,365	50,551	5.9%	60.0%	7.2%	21.7%
8	August	66,701	57,317	50,618	14.9%	45.0%	16.4%	31.8%
9	September	57,377	54,508	45,339	4.0%	42.1%	5.3%	26.6%
10	October	62,387	45,432	37,975	35.6%	53.8%	37.3%	64.3%
11	November	30,627	25,894	20,607	16.8%	41.5%	18.3%	48.6%
12	December	27,731	25,488	21,469	7.5%	40.3%	8.8%	29.2%
TOTAL		520,129	482,009	395,000	6.6%	52.2%	7.9%	31.7%

⁵ Извор: Скопје FMP.

Двата македонски аеродоми, скопскиот и охридскиот во 2024 година ги завршија со 3.174.484 патници (вклучувајќи и транзит), што претставува раст од 0,8% споредено со 2023 година и 25.484 реализирани операции на двата аеродоми или раст од 6,4% на годишно ниво. Според статистиката⁶ најфрекветната дестинација од скопскиот аеродром е Истанбул со 13% пазарен удел, потоа следуваат Франкфурт со 5,4%, Базел (Mulhouse) со 5,3%, Цирих со 5,1% и Виена со 4,4%, додека најфреквентната дестинација од охридскиот аеродром е Виена со 28,8% пазарен удел, потоа Дортмунд со 20,4% следуваат Цирих со 17% и Меминген со 16,2%.

Во однос на уделот на авиокомпаниите во патничкиот сообраќај, Wizz Air има превезено најголем број од патниците со 58,7% од пазарниот удел, а потоа следуваат Pegasus Airlines со 8,9%, Turkish Airlines со 5,8%, Austrian Airlines со 4,4% и Chair Airlines со 3,8%, додека за охридскиот аеродром Wizz Air има превезено најголем број од патниците со 62,2% од пазарниот удел, а потоа следуваат Chair Airlines со 12,9% и Tuifly Netherlands со 9,1%.

Во моментот, во мрежата на линии на Меѓународниот Аеродром Скопје има најавено за летната сезона 48 дестинации, а 18 редовни компании ги опслужуваат овие линии.

Охридскиот аеродром Свети Апостол Павле има 9 редовни дестинации во текот на целата година, 5 редовни само во летната сезона и 3 дополнителни сезонски чартер дестинации во текот на летото. Нова редовна авиолинија на релација Истанбул-Охрид од авиокомпанијата Turkish Airlines е најавена да биде воведена од март 2025 година.

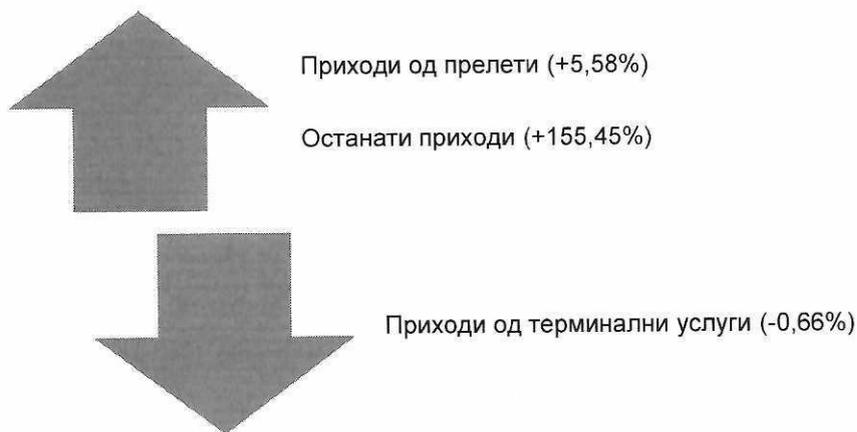
⁶ Извор: Статистика за патнички сообраќај на ТАВ Македонија за 2024 година.

2 Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

2.1 Анализа на планирани и реализирани приходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

Како што може да се види од табелата 2.1 подолу, во 2024 година М-НАВ АД Скопје бележи зголемување на вкупно реализираните приходи во однос на вкупно планираните приходи во извештајниот период за 5,99% и тоа:

- 5,58% зголемување на приходите од прелети;
- 0,66% намалување на приходите од терминалните услуги на воздухопловна навигација и
- 155,45% зголемување на останатите приходи.

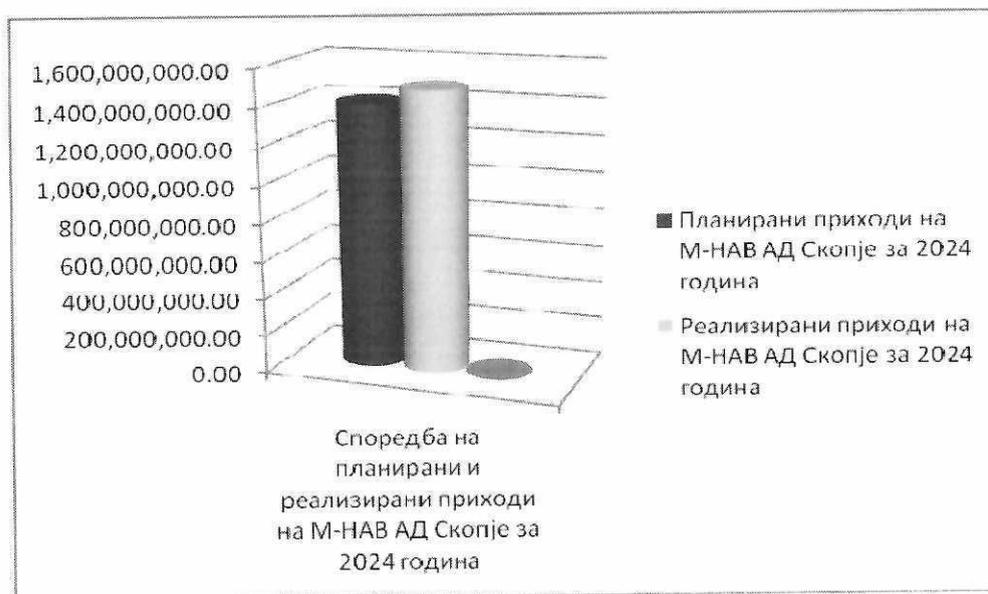

Состојбата со сообраќајот во 2024 година опширно е образложена во Точка 1 – Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија како составен дел на годишниот Извештај за работата на М-НАВ АД Скопје за 2024 година.

Табела 2.1: Планирани и реализирани приходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година⁷

Вид на приходи	Планирани приходи за 2024 година	Реализирани приходи за 2024 година	индекс
Прелети на воздухоплови	1.191.475.600,50	1.257.983.086,83	105,58
Терминални услуги	203.583.265,50	202.241.205,79	99,34
Останати приходи ⁸	12.300.000,00	31.420.002,22	255,45
Вкупно приходи (МКД):	1.407.358.866,00	1.491.644.294,84	105,99

2.1 Графички приказ на планирани и реализирани приходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

⁷ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ АД Скопје за 2024 година; Бруто-биланси на М-НАВ АД Скопје за период 01.01-31.12.2024 година (со датум од 12.03.2025 година).

⁸ Во групата на останати приходи спаѓаат остварени приходи од закуп на простор, приходи од минати години, приходи од Hungarocontrol, приходи од надомест на штета, приходи по основ на грант од ЕБОР, приходи по основ на доделување на земјиште на трајно користење согласно одлука на Влада на РСМ, приходи од камата од Eurocontrol, приходи од донации (Tales, Sesar, Indra).

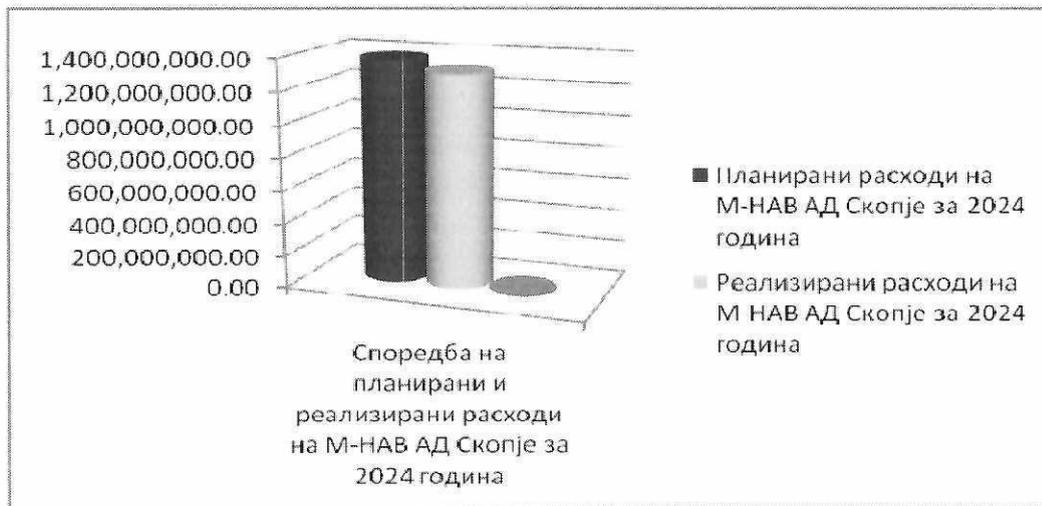
2.2 Анализа на планирани и реализирани расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

Табела 2.2: Планирани и реализирани расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година⁹

<i>Вид на расходи</i>	<i>Планирани расходи за 2024 година</i>	<i>Реализирани расходи за 2024 година</i>	<i>индекс</i>
Вкупно трошоци за вработените	1.031.050.000,00	1.096.765.165,00	106,37
Бруто плати	1.013.050.000,00	1.078.889.963,00	106,50
Други трошоци за вработените	18.000.000,00	17.875.202,00	99,31
Вкупно материјални трошоци	122.000.000,00	61.502.168,16	50,41
Трошоци за сировини и материјали	4.000.000,00	4.777.837,48	119,45
Трошоци за резервни делови	20.000.000,00	1.089.733,06	5,45
Потрошена енергија	36.000.000,00	18.128.199,97	50,36
Транспортни услуги	4.000.000,00	1.188.865,43	29,72
Поштенски, телефонски услуги и интернет	20.000.000,00	15.949.226,18	79,75
Трошоци за одржување	36.000.000,00	14.339.726,99	39,83
Дополнително утврдени трошоци од минати години	2.000.000,00	6.028.579,05	301,43
Вкупно нематеријални трошоци	107.175.000,00	84.594.628,78	78,93
Закуп на канцелариски простор	3.300.000,00	1.817.085,00	55,06
Останати услуги	850.000,00	3.866.827,00	454,92
Дневници за сл.пат и патни трошоци	20.000.000,00	10.055.880,50	50,28
Трошоци за репрезентација	3.000.000,00	688.926,44	22,96
Премии за осигурување	16.400.000,00	12.759.576,50	77,80
Чланарини во меѓународни организации и друго	1.625.000,00	2.030.472,04	124,95
Останати нематеријални трошоци	62.000.000,00	53.375.861,30	86,09
Амортизација	72.246.000,00	47.409.693,10	65,62
Останати трошоци од работењето	12.000.000,00	4.265.422,46	35,55
Вкупно финансиски трошоци	35.000.000,00	18.603.111,45	53,15
Банкарски трошоци	5.000.000,00	3.720.230,63	74,40
Камати по банкарски кредити	30.000.000,00	14.882.880,82	49,61
Вкупно расходи (МКД):	1.379.471.000,00	1.313.140.188,95	95,19

⁹ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ АД Скопје за 2024 година; Бруто-биланси на М-НАВ АД Скопје за период 01.01-31.12.2024 година (со датум од 12.03.2025 година).

2.2 Графички приказ на планирани и реализирани расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

Како што може да се види од табелата 2.2 погоре, во 2024 година М-НАВ АД Скопје бележи помала реализација на вкупните расходи во однос на вкупно планираните расходи за извештајниот период за 4,81%, при што:

- Ставката – бруто плати за вработените, реализирани се повеќе средства од планираните за 6,50% заради следните причини:
 - донесената одлука на УО на М-НАВ АД Скопје број 02-500/4 од 15.04.2022 година со која е утврдена динамика за враќање на задржаните средства од платите на работниците за 2020, 2021 и 2022 година согласно постигнатата спогодба со ССКЛ. Истата е донесена како резултат на порастот на сообраќајот во воздушниот простор на РСМ кој ги надмина планираните проекции, проекциите на готовинскиот тек на парични средства на Друштвото и извештаите и информациите на Eurocontrol за подобрување на сообраќајот, како и домаќинското работење и сведување на минимум на сите трошоци на Друштвото со политика на максимално штедење и ефикасност во спроведување на зацртаните цели до целосно финансиско стабилизирање¹⁰ и
 - склучен нов Колективен договор број 0101-1714/1 од 13.10.2023 година со репрезентативните синдикати при М-НАВ АД Скопје, како и Анекс 1 кон истиот договор;
- Ставката – трошоци за сировини и материјали, реализирани се повеќе средства од планираните за 19,45% заради потставките потрошени канцелариски материјали и средства за хигиена;

¹⁰ Заклучно со 30.09.2024 година целосно се вратени задржаните средства од платите на вработените за 2020 година, 2021 и 2022 година, со што комплетно се подмирени обврските кон вработените кои произлегуваат од оваа одлука на УО. Дополнително, во третото тримесечје од 2024 година, поточно во месец август исплатени се задржаните средства од платите на вработените за месеците ноември 2021 година и месеците јануари и февруари 2022 година.

- Ставката – дополнително утврдени трошоци од минати години, реализирани се повеќе средства од планираните за 201,43% заради евидентиран трошок по фактури од минати години¹¹;
- Ставката – останати услуги, реализирани се повеќе средства од планираните за 354,92% во најголем дел заради потставката за трошоци за физичко обезбедување¹² во износ од 3.245.00,00 денари;
- Ставката – чланарини во меѓународни организации, исто така покажува зголемување во процентни поени (24,95%), но вредносно зголемувањето е минимално во однос на планираното;
- Амортизацијата е пресметана согласно сметководствената политика на „М-НАВ“ А.Д. - Скопје во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ).

Со оглед на фактот што кај најголем дел од ставките на реализирани расходи во однос на планираните за 2024 година нема отстапување (со исклучок на горенаведените ставки, кои се резултат на околности што не можеле да се предвидат во процесот на планирање), се доаѓа до заклучок дека трошоците што се зголемиле за периодот не влијаат на реализацијата на редовните планирани ставки. Тоа значи дека ефектите од настанатите отстапувања кај овие ставки немаа директно влијание на остварување на целите од финансискиот план на Друштвото за 2024 година, заради што Управниот одбор не презема дополнителни мерки за пренамена на средства во рамки на истиот финансиски план, односно одложување на реализација на одредена цел или евентуално обезбедување на дополнителни извори на финансирање.

Дополнително, кај неколку ставки на реализирани расходи во однос на планираните за 2024 година има многу помало остварување од различни причини¹³.

¹¹ Во најголем дел се однесуваат на трошокот за гаранцијата и одржување на AWOS/ATIS/VOLMET системот во износ од 3.175.362,35 денари, потоа платени фактури за електрична енергија од Министерството за одбрана за месеците септември, октомври, ноември и декември 2023 година во износ од 2.388.152,00 денари, трошок за изработка на техничка документација од СИМТ во износ од 200.600,00 денари, како и други трошоци со помали износи.

¹² По спроведена постапка согласно Годишниот план за јавни набавки за 2024 година, склучен е Договор со Агенција за обезбедување на имот и лица 2 СС ДООЕЛ Кичево.

¹³ Отстапувањето кај ставката потрошена енергија произлегува од стабилизирање на цената на електричната енергија во 2023 година;

- отстапувањето кај ставката на резервни делови произлегува од фактот што не се реализираа поголем дел од првично планираните трошоци кои беа наменети за елиминирање на секкава можност од застој во функционирањето на системите со подолго времетраење на оперативна употреба;

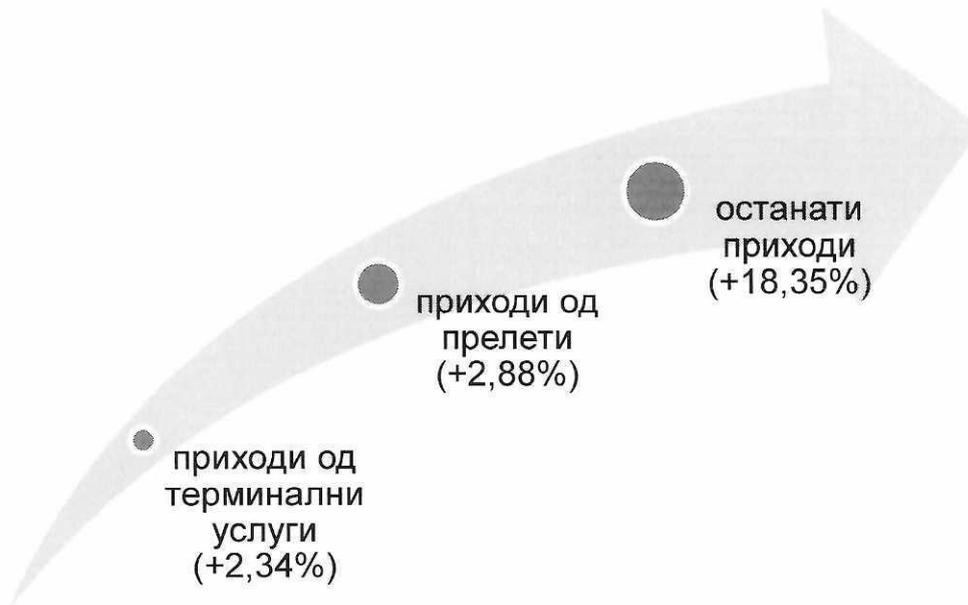
- отстапување кај финансиските трошоци врз основа на помалиот износ на исплатени камати по повлечени средства по основ на новиот заем со ЕБОР склучен на 29 јули 2022 година заради оддолжување на првично планираната динамика на имплементација на проектите предвидени со овој заем.

3 Анализа на реализирани приходи и расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година

3.1 Анализа на реализирани приходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година

Како што може да се види од Табелата 3.1 подолу, реализираните вкупни приходи за 2024 година во споредба со 2023 година се зголемени за 3,09% и тоа:

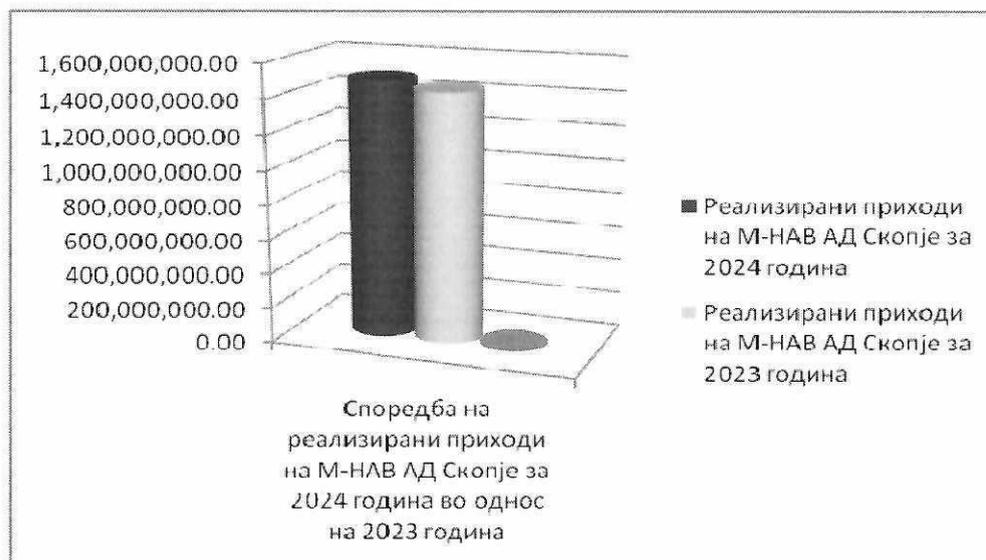
- 2,88% зголемување на приходите од прелети;
- 2,34% зголемување на приходите од терминалните услуги на воздухопловна навигација и
- 18,35% зголемување на останатите приходи.

Табела 3.1: Реализирани приходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година¹⁴

Вид на приходи	Реализирани приходи за 2024 година	Реализирани приходи за 2023 година	индекс
Прелети на воздухоплови	1.257.983.086,83	1.222.710.098,55	102,88
Терминални услуги	202.241.205,79	197.623.377,82	102,34
Останати приходи	31.420.002,22	26.549.084,38	118,35
Вкупно приходи (МКД):	1.491.644.294,84	1.446.882.560,75	103,09

3.1 Графички приказ на реализирани приходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година

¹⁴ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ АД Скопје за период 01.01-31.12.2024 година (со датум од 12.03.2025 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ АД Скопје за 2023 година.

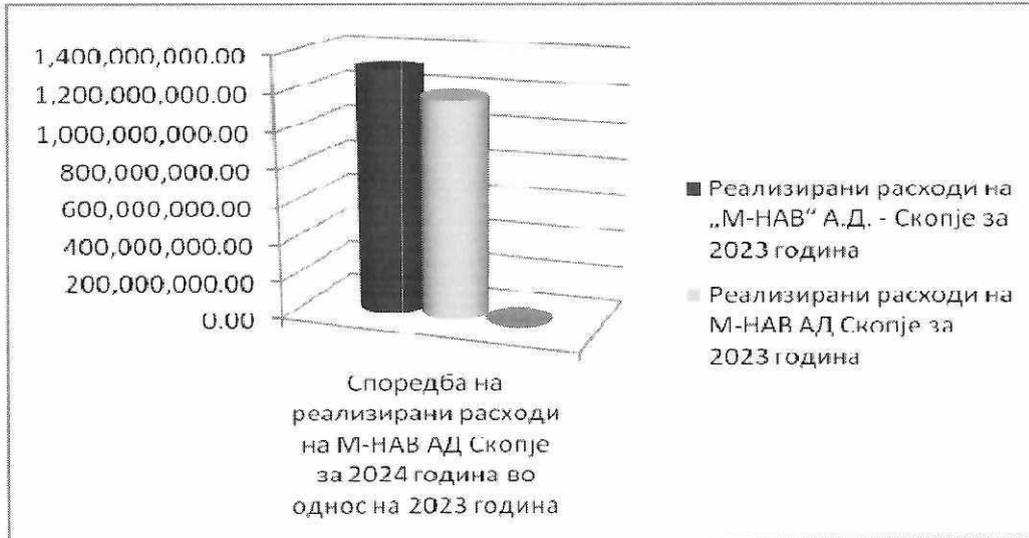
3.2 Анализа на реализирани расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година

Табела 3.2: Реализирани расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година¹⁵

<i>Вид на расходи</i>	<i>Реализирани расходи за 2024 година</i>	<i>Реализирани расходи за 2023 година</i>	<i>индекс</i>
Вкупно трошоци за вработените	1.096.765.165,00	972.640.444,00	112,76
Бруто плати	1.078.889.963,00	957.826.712,00	112,64
Други трошоци за вработените	17.875.202,00	14.813.732,00	120,67
Вкупно материјални трошоци	61.502.168,16	56.612.014,47	108,64
Трошоци за суровини и материјали	4.777.837,48	3.757.942,47	127,14
Трошоци за резервни делови	1.089.733,06	2.576.080,58	42,30
Потрошена енергија	18.128.199,97	16.772.793,00	108,08
Транспортни услуги	1.188.865,43	1.428.648,94	83,22
Поштенски, телефонски услуги и интернет	15.949.226,18	15.987.327,06	99,76
Трошоци за одржување	14.339.726,99	12.814.984,32	111,90
Трошоци за рекламирање	0,00	9.000,00	0,00
Дополнително утврдени трошоци минати години	6.028.579,05	3.265.238,10	184,63
Вкупно нематеријални трошоци	84.594.628,78	84.819.011,55	99,74
Закуп на канцелариски простор	1.817.085,00	2.285.463,00	79,51
Останати услуги	3.866.827,00	3.951.278,00	97,86
Дневници за сл.пат и патни трошоци	10.055.880,50	11.965.743,75	84,04
Трошоци за репрезентација	688.926,44	1.509.132,47	45,65
Премии за осигурување	12.759.576,50	11.511.744,85	110,84
Чланарини во меѓународни организации и друго	2.030.472,04	1.791.807,16	113,32
Останати нематеријални трошоци	53.375.861,30	51.803.842,32	103,03
Амортизација	47.409.693,10	39.608.865,65	119,69
Останати трошоци од работењето	4.265.422,46	6.585.407,94	64,77
Вкупно финансиски трошоци	18.603.111,45	15.976.577,04	116,44
Банкарски трошоци	3.720.230,63	3.991.287,34	93,21
Камати по банкарски кредити	14.882.880,82	11.985.289,70	124,18
Вкупно расходи (МКД):	1.313.140.188,95	1.176.242.320,65	111,64

¹⁵ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ АД Скопје за период 01.01-31.12.2024 година (со датум од 12.03.2025 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ АД Скопје за 2023 година.

3.2 Графички приказ на реализирани расходи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година

Како што може да се види од Табелата 3.2 погоре, реализираните вкупни расходи на Друштвото за 2024 година се зголемени за 11,64% во споредба со 2023 година, како резултат на:

- Ставката – бруто плати за вработените, е зголемена во однос на 2023 година за 12,64% заради следните причини:
 - донесената одлука на УО на М-НАВ АД Скопје број 02-500/4 од 15.04.2022 година со која е утврдена динамика за враќање на задржаните средства од платите на работниците за 2020, 2021 и 2022 година согласно постигнатата спогодба со ССКП. Истата е донесена како резултат на порастот на сообраќајот во воздушниот простор на РСМ кој ги надмина планираните проекции, проекциите на готовинскиот тек на парични средства на Друштвото и извештаите и информациите на Eurocontrol за подобрување на сообраќајот, како и домаќинското работење и сведување на минимум на сите трошоци на Друштвото со политика на максимално штедење и ефикасност во спроведување на зацртаните цели до целосно финансиско стабилизирање¹⁶ и
 - склучен нов Колективен договор број 0101-1714/1 од 13.10.2023 година со репрезентативните синдикати при М-НАВ АД Скопје, како и Анекс 1 кон истиот договор;
- Ставката – други трошоци за вработените¹⁷, е зголемена во однос на 2023 година за 20,67% и детално прикажана подолу:

¹⁶ Заклучно со 30.09.2024 година целосно се вратени задржаните средства од платите на вработените за 2020 година, 2021 и 2022 година, со што комплетно се подмирени обврските кон вработените кои произлегуваат од оваа одлука на УО. Дополнително, во третото тримесечје од 2024 година, поточно во месец август исплатени се задржаните средства од платите на вработените за месеците ноември 2021 година и месеците јануари и февруари 2022 година.

¹⁷ Во оваа ставка влегуваат расходи што се исплаќаат согласно Колективниот договор на М-НАВ АД Скопје.

Табела 3.2.1: Реализирани други трошоци за вработените на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година¹⁸

Други трошоци за вработените	01.01-31.12.2024	01.01-31.12.2023
Јубилејни награди	1.649.506,00	1.742.907,00
Помош за смрт на член од семејство	2.119.123,00	1.167.274,00
Помош на вработени	3.391.392,00	2.595.740,00
Исплата на К-15	8.494.574,00	7.365.971,00
Задолжителни лекарски прегледи на контролори	878.078,00	1.041.823,00
Трошоци за испити	295.819,00	321.702,00
Останати надоместоци за вработени	293.532,00	84.802,00
Трошоци за превоз на вработени надвор од Скопје	753.178,00	493.513,00
Вкупно (МКД):	17.875.202,00	14.813.732,00

- Ставката – трошоци за сировини и материјали во 2024 година е зголемена во однос на 2023 година за 27,14%, пред се заради зголемената потрошувачка на канцелариски материјали и средства за хигиена;
- Ставката – потрошена енергија во 2024 година е зголемена во однос на 2023 година за 8,08% заради целосно платени фактури за електрична енергија заклучно со месец декември 2024 година, додека во 2023 година дел од фактурите за електрична енергија од Министерството за одбрана пристигнаа со задоцнување и беа платени дури во 2024 година. Истата ставка е во рамки на планираните трошоци за 2024 година;
- Ставката – трошоци за одржување во 2024 година е зголемена во однос на 2023 година за 11,9% заради потставката за тековно одржување на опрема во износ од 9.403.561,99 денари и потставката одржување на моторни возила во износ од 1.618.389,00 денари, но истата е во рамки на планираните трошоци за 2024 година;
- Ставката – дополнително утврдени трошоци од минати години во 2024 година е зголемена во однос на 2023 година за 84,63% заради евидентиран трошок по фактури од минати години¹⁹;
- Ставката – останати услуги во 2024 година е намалена во споредба со 2023 година за 2,14%, како што следи:

¹⁸ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ АД Скопје за период 01.01-31.12.2024 година (со датум од 12.03.2025 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ АД Скопје за 2023 година.

¹⁹ Во најголем дел се однесуваат на трошокот за гаранцијата и одржување на AWOS/ATIS/VOLMET системот во износ од 3.175.362,35 денари, потоа платени фактури за електрична енергија од Министерството за одбрана за месеците септември, октомври, ноември и декември 2023 година во износ од 2.388.152,00 денари, трошок за изработка на техничка документација од СИМТ во износ од 200.600,00 денари, како и други трошоци со помали износи.

Табела 3.2.2: Реализирани останати услуги на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година²⁰

Останати услуги	01.01-31.12.2024	01.01-31.12.2023
Регистрација на возила	101.261,00	118.964,00
Огласи во дневни весници	425.002,00	465.345,00
Услуги за дератизација	95.564,00	132.782,00
Услуга за физичко обезбедување ²¹	3.245.000,00	3.234.187,00
Вкупно (МКД):	3.866.827,00	3.951.278,00

- Ставката – премии за осигурување во 2024 година е зголемена во однос на 2023 година за 10,84% заради поставката осигурување на имот во износ од 1.831.291,00 денари и потставката зелен картон осигурување во износ од 538.905,50 денари, но истата е во рамки на планираните трошоци за 2024 година;
- Ставката - чланарини во меѓународни организации во 2024 година е зголемена во однос на 2023 година за 13,32%, но вредносно нема финансиски импликации на Друштвото;
- Ставката - останати нематеријални трошоци во 2024 година е зголемена во споредба со 2023 година за 3,03%, како што следи:

Табела 3.2.3: Реализирани останати нематеријални трошоци на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во споредба со 2023 година²²

Останати нематеријални трошоци	01.01-31.12.2024	01.01-31.12.2023
Надомест надзорен одбор	426.660,00	426.660,00
Донации	3.631.182,32	4.939.810,79
Донација во земјата ²³	735.000,00	430.000,00
Донации во странство ²⁴	2.896.182,32	4.509.810,79
Авторски хонорари ²⁵	138.087,00	1.148.604,00
Консултантски услуги ²⁶	6.348.167,96	7.078.882,49
Семинари и советувања	8.866.870,09	20.206.228,03
- Обука на нови контролори ²⁷	0,00	17.669.118,81
- OJT Refresh course за КЛ ²⁸	7.548.901,80	2.050.688,36
- останатите курсеви и обуки за вработените	1.317.968,29	281.284,99
- ELPAC тест ²⁹	0,00	205.135,87
Ревизија на финансиски извештаи ³⁰	970.000,00	970.000,00
Услуги за вештачење и проценка ³¹	32.000,00	39.500,00

²⁰ Бруто-биланси на М-НАВ АД Скопје за период 01.01-31.12.2024 година (со датум од 12.03.2025 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ АД Скопје за 2023 година.

²¹ По спроведена постапка согласно Годишниот план за јавни набавки за 2024 година, склучен е Договор со Агенција за обезбедување на имот и лица 2 СС ДООЕЛ Кичево.

²² Бруто-биланси на М-НАВ АД Скопје за период 01.01-31.12.2024 година (со датум од 12.03.2025 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ АД Скопје за 2023 година.

²³ Во 2024 година беа склучени Договори за донација со Воздухопловна федерација на Македонија на износ од 430.000,00 денари и Договор за донација со Здружение на контролори на летање на Македонија на износ од 305.000,00 денари, додека во 2023 година беше склучен Договор за донација со Воздухопловна федерација на Македонија на износ од 430.000,00 денари.

²⁴ Согласно Одлука за давање на согласност за доделување на нова задача на Eurocontrol за формирање на доброволни солидарни фондови за поддршка на една или повеќе земји членки во кризни ситуации во воздушниот сообраќај, како и формирање на европскиот АТМ доброволен солидарен фонд и доброволниот привремен солидарен фонд на Eurocontrol и за учество на РСМ во овие фондови (Службен весник на РСМ бр. 253 од 24.11.2022 година).

²⁵ Согласно Договори за дело на 3 вработени само за еден месец во 2024 година и 3 вработени во целата 2023 година.

²⁶ Согласно Договорот за консултативни услуги со EGIS AVIA во 2023 и 2024 година, како и Договорот за консултативни услуги со SENASA во 2024 година на износ од 4.997.295,00 денари (платен со грант од Европска банка).

²⁷ Почетна обука на 8 студенти контролори на летање во странство.

²⁸ OJT (On-the-Job Training Instructor) refresh course - задолжителни континуирани курсеви за контролорите на летање на секои 2 години.

²⁹ ELPAC тест (English Language Proficiency for Aeronautical Communication test).

³⁰ Согласно Договор за извршување на ревизија на финансиски извештаи со консултантската куќа Гранд Торнтон Скопје.

Адвокатски услуги ³²	1.392.988,00	422.496,00
Одржување на софтвер	118.110,00	104.160,00
Останати интелектуални услуги	5.558.266,27	5.225.590,42
- Геодетско мерење ³³	2.250.000,00	2.250.000,00
- Имплементација на ATM систем (SAT) ³⁴	1.445.525,54	0,00
- Трошоци за провизија на Eurocontrol ³⁵	922.425,00	925.425,00
- Брокерски услуги ³⁶	0,00	500.000,00
- Техничка поддршка ³⁷	0,00	499.769,60
- Изработка на гео-карти ³⁸	575.977,03	478.185,12
- Годишен надомест од ЦДХВ ³⁹	146.358,00	146.358,00
- Превод на документи	31.307,00	131.175,00
- Надомест за одржување на електронска база на податоци	105.552,00	100.907,00
- Изработка на идеен проект ⁴⁰	0,00	73.439,00
- Изработка на елаборат ⁴¹	0,00	37.190,00
- Агенција за катастар ⁴²	0,00	35.100,00
- Годишна претплата за финансиски списанија	0,00	11.000,00
- Обнова на дигитален сертификат	38.077,98	18.236,98
- Годишна претплата за сметководствени и консултантски услуги	0,00	9.000,00
- Испитување на агрегати	0,00	4.720,00
- Годишен надомест од Македонска берза ⁴³	4.589,00	4.130,00
- Обнова на домеин	954,72	954,72
- Проценка на пазарна вредност	37.500,00	0,00
Стручни списанија и весници ⁴⁴	147.401,00	210.202,00
Трошоци за сертификација и лиценци од АЦВ	20.726.898,20	10.443.690,25
Други нематеријални трошоци	5.019.230,46	588.018,34
- Изработка на техничка документација за AWOS/ATIS	3.193.433,41	0,00
- Обнова на лиценца за хардвер IBM QRadar	1.596.000,00	0,00
- Дислокација на метален сеф	12.000,00	0,00
- Одржување на веб страна	10.956,05	0,00
- Обнова на домеин	7.239,00	9.441,00
- Архивирање на документи ⁴⁵	0,00	405.045,00
- Изработка на идентификациони картички ⁴⁶	178.398,00	57.249,00
- Други нематеријални трошоци ⁴⁷	21.204,00	116.283,34
Вкупно (МКД):	53.375.861,30	51.803.842,32

- Ставката – камати по банкарски кредити во 2024 година е зголемена во однос на 2023 година за 24,18% во најголем дел од заради потставката исплатена камата по заемот од ЕБОР во износ од 11.533.287,50 денари

³¹ Кон Биро за судски вештачења.

³² Согласно Договори со Адвокат Мефаил Арслани, Адвокат Костадин Кратовалиев, Адвокатско Друштво Лазов-Бадева адвокати, Адвокат Миа Ношпал-Чорак, Адвокатско Друштво Горги Димитров адвокати, Адвокат Севдије Алији, Адвокат Горан Николовски, додека во 2023 година имаше склучено договори со Адвокат Мефаил Арслани, Адвокат Албин Беџети и Адвокат Васил Димитров.

³³ Согласно Договор со ГЕОФОТО-ЗЕНИТ Скопје за геодетско мерење на препреки и навигациони средства.

³⁴ Согласно Договор со Eurocontrol (Support Agreement).

³⁵ Согласно Договор за вршење на услуги за наплата на АТС услуги од авиокомпани.

³⁶ Согласно Договор со СН Осигурителен брокер.

³⁷ За имплементација на нов ATM Систем (SUPPORT AGREEMENT WITH UPP-IMPLEMENTATION OF NEW ATM SYSTEM) и спроведување на ELPAC тест (English Language Proficiency for Aeronautical Communication test).

³⁸ Годишна претплата за Бентли картографија.

³⁹ Годишен надомест за водење на акции и надомест за упис на зголемување на главнина.

⁴⁰ За нова трафостаница за ТС ATM подземна инсталација.

⁴¹ За заштита на животна средина за приклучување на ATM зграда.

⁴² Изработка на карта во векторска форма.

⁴³ За објавување на финансиски извештаи на слободен пазар.

⁴⁴ Службен весник и Академик.

⁴⁵ Согласно Договор со фирма Контего Скопје.

⁴⁶ Идентификациони картички за пристап на вработени од М-НАВ АД Скопје на аеродромска писта и аеродромски простории, сопственост на ТАВ Македонија.

⁴⁷ Трошоци за поднесување на Годишна сметка, издавање на виза за вработени, полномошна и сл.

и потставката исплатена камата по заемот од Комерцијална банка во износ од 3.297.776,32 денари, но истата е во рамки на планираните трошоци за 2024 година.

4 Инвестиции и развој

Имајќи ја предвид комплексноста и важноста на воздухопловната навигација како и потребата за интеграција во системот на Заедничко европско небо (Single European Sky), како и хармонизирање со европската легислатива и стандардите на релевантните европски и меѓународни воздухопловни организации, управниот одбор на М-НАВ АД Скопје донесе одлука најважните развојни проекти дефинирани во рамките на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ да се финансираат со долгорочен заем од меѓународна финансиска институција. Во координација со Министерството за финансии и Министерството за транспорт и врски, постапката за долгорочно задолжување кај меѓународна финансиска институција заврши во 2013 година, по што на 24.09.2013 година, М-НАВ АД Скопје потпиша Договор за заем со ЕБОР за финансирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ без обезбедување со државна гаранција (Оп.бр.44067), во износ од 11.150.000,00 ЕУР, истиот дополнет со Амандман бр.1 склучен на 10.01.2014 година, Амандман бр.2 склучен на 13.12.2016 година и Амандман бр.3, склучен на 27.02.2020 година.

Со цел затворање и рефинансирање на тековниот заем, притоа со подобри кредитни услови како би се надминале финансиските потешкотии предизвикани од пандемијата со Covid-19 и би продолжила непречената реализација на проектите, М-НАВ АД Скопје во текот на 2022 година ги финализираше преговорите со ЕБОР и по добивање согласност од Владата на Република Северна Македонија, на 29.07.2022 година потпиша нов договор за заем со ЕБОР (Оп.бр.53184) во вредност од 9.770.000,00 ЕУР, како и договор со Комерцијална банка А.Д. Скопје во вредност од 5.000.000,00 ЕУР. Како резултат на потпишувањето на наведениот договор за заем, на 13.02.2023 година, М-НАВ АД Скопје склучи Договор за техничка помош со ЕБОР (поддржан од специјалниот фонд на акционери на ЕБОР) со кој доби грант средства во износ од 406.000,00 ЕУР, кои се наменети за консултантски услуги во остварувањето на проектите, како и за обуки на контролорите на летање со цел приклучување кон SECSI FRA (South East Common Sky Initiative Free Route Airspace).

Заклучно со крајот на 2024 година, од средства обезбедени со Договорот за заем (Оп.бр.53184), за реализација на проектите беа исплатени 2.932.555,63 ЕУР, додека од Договорот за техничка помош беа исплатени 195.997,80 ЕУР.

Главно обележје на 2024 година беше повторно зголемување во обемот на работа во однос на претходните години при реализацијата на проектните компоненти, но мора да се земе во предвид и податокот дека воздушниот сообраќај е сè уште под силно влијание на војната во Украина, како и од судирот на Блискиот Исток, при што има значителни разлики помеѓу различните региони во Европа.

4.1 Проект за награда на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза финансиран со средства од ЕБОР

Во продолжение е даден детален осврт кон реализацијата на секоја проектна компонента опфатена со “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ во 2024 година.

4.1.1 Набавка на нов ATM систем, инсталирање и тестирање на истиот, вклучувајќи и техничко оперативна сала за истиот

ATM системот е примарен систем преку кој се остварува основната услуга на М-НАВ АД Скопје, односно давање на услуги на воздухопловна навигација во воздушниот простор над Република Северна Македонија со цел безбедно, редовно и ефикасно одвивање на воздушниот сообраќај.

Согласно Договорот за заем со ЕБОР, беше утврдено оваа проектна компонента да се реализира преку метод на набавка во две фази (Two Stage Procurement Method). По целосното спроведување на двете фази од набавката, и согласно Заклучокот од Извадокот од Нацрт-записникот од 96-тата Седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 22.10.2018 година, Управниот одбор на М-НАВ АД Скопје донесе Одлука бр.02-2017/8 од 31.10.2018 година да се испрати Писмо за прифаќање и Договор за набавка на ATM системот, вклучувајќи и техничко-оперативна сала за истиот, до прворангираната фирма Leonardo S.p.A за негово потпишување во согласност со добиеното одобрување (No objection) од страна на ЕБОР на 31.07.2017 година. Од страна на компанијата Leonardo S.p.A е доставена бараната гаранција за квалитет на изведба и Договорот беше потпишан на 14.12.2018 година со цена на Договорот од 7.878.872,50 ЕУР. На почетокот од 2019 година беше доставена банкарска гаранција за авансно плаќање, по што беше извршено авансното плаќање на 02.04.2019 година, односно Договорот стапи на сила.

Реализацијата на проектот започна со набавка на опремата (хардверот) од страна на Leonardo S.p.A, односно со отпочнување на процесот на инсталација, имплементација и интеграција на функционалните потцелини. Сепак, во текот на 2020 и 2021 година, проектот се реализираше со намалена динамика поради повикување на Виша сила од страна на Leonardo S.p.A, како резултат на пандемијата предизвикана од Covid-19.

На 15.06.2021 година, по одобрување од страна на ЕБОР, беше потпишан Change Order CO-X-001 со цел ажурирање на временската рамка на реализација на договорот. Во ноември 2021 година, по одобрување од страна на ЕБОР, потпишан е Change Order CO-X-003, со што е ажурирана временската рамка за додатни 159 дена, како би се финализирал тренингот на оперативниот и техничкиот персонал на М-НАВ АД Скопје. Двете одлуки немаа финансиски импликации.

Обуката на персоналот започна во ноември 2021 година и беше комплетирана во второто тримесечје на 2022 година, кога се реализираше и финалното прилагодување на системот на потребите на М-НАВ АД Скопје. Во текот на 2022 година беше изведен и успешно завршен FAT (Factory Acceptance Test), со тоа што одреден број забелешки од истиот беа исправени со Remedy Plan во текот на 2023 година. Истата година беше извршена испорака на системот од Италија во просториите на М-НАВ АД Скопје.

Во однос на делот од проектот кој се однесува на изведбата на градежниот дел, во текот на декември 2021 година, од компанијата Leonardo S.p.A пристигна финансиска понуда која произлегува од разликите помеѓу

идејниот и основниот проект за изградба на техничко оперативната зграда, како дел од Договорот за набавка на АТМ системот. Како одговор, од страна на М-НАВ АД Скопје беше доставено барање до Leonardo S.p.A за повторно разгледување и разложување на вкупната понудена цена на одделни ставки како и итно отпочнување со градежни активности. Истите отпочнаа на 22.01.2022 година со што беа запазени законските рокови за почеток на градба. Во првата половина на 2022 година, од страна на Leonardo S.p.A беше доставена нова понуда која ги зема во предвид сите разлики во проектите, како и новите цени на пазарот. Истата беше неприфатлива за М-НАВ АД Скопје, по што во мај беа одржани преговори во Рим, со цел утврдување на дополнителната сума потребна за финализација на техничко-оперативната зграда. На основа на овој состанок, беше изработен Change Order CO-H-002, за кој ЕБОР даде одобрување на 21.07.2022 година. Со истиот беше предвидено зголемување од 748.000,00 ЕУР како и нови услови за плаќање. Сепак, и покрај веќе договорените услови и веќе потпишаниот документ од страна на М-НАВ АД Скопје на 26.07.2022 година, овој документ не беше потпишан од страна на Leonardo S.p.A, при што во ноември 2022 година до М-НАВ АД Скопје дојде официјално барање за суспензија на Change Order CO-H-002, бидејќи поради дополнителното зголемување на цените на пазарот, ниту новите услови не се доволни да ги подмират трошоците на градба. Ова беше оценето како незадоволително од страна на М-НАВ АД Скопје бидејќи директно влијае на остварувањето на стратешките цели, односно во залагањето за напредок во давањето на услуги на воздухопловна навигација. Поради неможноста од страна на Leonardo S.p.A да ја реализира градбата со предвидените трошоци, на барање на Leonardo S.p.A започнаа преговори со цел откажување на компонентата за изградба на техничко-оперативната зграда. Финалните преговори се одржаа во Скопје на 24.01.2023 година, при што произлезе заклучок за конечно откажување на изградбата на техничко-оперативната зграда, т.е. изземање на таа компонента од Договорот и сместување на АТМ системот во ново адаптирани простории во зградата на М-НАВ АД Скопје. ЕБОР даде одобрување (No objection) на овој предлог, по што од двете страни на 31.03.2023 беше потпишан Амандман бр.2 на договорот со што беше формално затворено тоа прашање.

На 22.03.2024 година, по добиено одобрување од страна на ЕБОР беше потпишан Амандман бр.3, со цел да се подели процесот на инсталација и интеграција во две фази, односно да не биде загрозувана оперативната работа на друштвото поради летната сезона на летање, која беше карактеризирана со рекордни бројки на операции над македонскиот воздушен простор. Втората фаза на инсталација беше комплетирана во ноември 2024 година, по што започна финалната обука на оперативниот и техничкиот персонал на М-НАВ АД Скопје, предвидена да заврши во првото тримесечје од 2025 година. Исто така, успешно беше спроведен SAT (Site Acceptance Test) на системот, потврдено со издавање на сертификат на 22.07.2024 година. Во текот на 2024 година, со цел да се реши прашањето на доцнење во имплементација на проектот, поточно на 22.05, 11.07 и 26-27.08, во Скопје и Рим беа одржани состаноци на највисоко ниво од двете договорни страни, при што беше заклучено дека доцнења во износ од 11 недели се на страна на Leonardo S.p.A, со заклучок да се потпише амандман на договорот со кој ќе се дефинира нова временска рамка за реализација на проектот. Притоа, М-НАВ АД Скопје ќе одлучи за вклучување на дополнителна опрема и/или услуги како би била компензирана штетата настаната со доцнењето, пресметана пред издавање на Completion Certificate, без додатни трошоци за М-НАВ АД Скопје.

Целосната реализација на проектната компонента за нов ATM систем е предвидена да заврши во март 2025 година, по што ќе започне оперативното користење на истиот.

4.1.2 Набавка, инсталирање и тестирање на VHF радио систем и микробранов линк

Ова е систем преку кој контролата на летање остварува радио комуникација со воздухопловите. Согласно ICAO Аппех-ите, давателот на услуга за воздухопловна навигација е должен да обезбеди систем за радиотелефонија со воздухопловите, преку систем за радиоврски кој работи во фреквентниот опсег наменет исклучиво за таа намена. Со овој проект треба да се замени постоечката радио опрема и преносен систем со нов VHF радио систем.

По спроведување на целосната постапка за набавка, на 17.03.2017 година од ЕБОР е добиен No Objection на Извештајот за евалуација на пристигнати понуди со предлог за склучување на Договор со фирмата Northrop Grumman/Park Air Systems во вкупен износ од 778.054,56 ЕУР во кој износ се вклучени и 53.140,58 ЕУР за резервни делови. По добиено одобрување за Договорот и Амандманот бр.1 на истиот од страна на ЕБОР, истите се потпишани на 11.03.2019 година. Исплатата на фактурата за авансно плаќање во износ од 155.610,92 ЕУР се изврши на 12.07.2019 година со што Договорот стапи во сила.

Проектот отпочна со реализација согласно планот доставен од Park Air Systems со реализација на фабричкото тестирање на опремата (FAT) и една од планираните обуки. Согласно планот, системот требаше да биде испорачан во август 2019 година, со конечна реализација до крајот на октомври 2019 година. Проектот започна со доцнење при испорака на опремата од страна на Park Air и беше невозможно да се заврши инсталацијата на системот во текот на 2019 година. Поради појавата на пандемија со Covid-19 во 2020 година, Park Air Systems се повика на одредбата од договорот за Виша сила, одлука која што УО на М-НАВ АД Скопје ја прифати со што привремено беше забавена реализацијата на проектот, односно Park Air Systems не ги спроведе планираните активности во текот на 2020 година. На 08.02.2021 година, по одобрување од ЕБОР беше потпишан Амандман бр.2 на Договорот, со кој се продолжува рокот за реализација до септември 2021 година. Поради проблеми со доставената опрема од страна на Park Air и потребното време за сервисирање на истата, рокот за завршување на процесот на инсталацијата беше поместен за второто тримесечје на 2022 година.

Во 2022 година беше извршен тренингот за техничкиот персонал, како и инсталацијата на системот на двете локации, скопскиот аеродром и Солунска Глава, при што во текот на годината беше комплетиран и SAT (Site Acceptance Test) и OAT (Operational Acceptance Test), согласно кои се издадени сертификати со забелешка дека минорни активности поради достапноста на локацијата Солунска глава ќе бидат извршени во текот на третото тримесечје од 2023 година. Меѓутоа, во текот на 2023 година поради немање пристап до Солунска Глава (оштетен пат поради лоши временски прилики) финалниот процес за исправка на недостатоците беше одложен за летните месеци од 2024 година.

Во 2024 години беа исправени сите недостатоци, но поради краткиот период во кој е возможно вршењето градежни активности на Солунска Глава,

столбот од старата антена не беше навремено отстранет, односно финализација на оваа проектна компонента ќе биде остварена во третото тримесечје од 2025 година.

4.1.3 Набавка, инсталирање и тестирање на нов Mode-S секундарен набљудувачки радар (Mode-S Enhanced Surveillance Ground Station Implementation)

Mode-S секундарен набљудувачки радар (Mode-S Enhanced Surveillance Ground Station Implementation) значително ќе ја зголеми доверливоста на радарските податоци која директно би влијаела на капацитетот и безбедноста на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија. Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот е утврден да се реализира преку метод на набавка – Отворен повик.

Во текот на 2019 година направени се повеќе анализи за избор на нова подобна локација и се изготви нова (ревидирана) тендерска документација, вклучувајќи ревидирана техничка спецификација која предвидува поставување на новата опрема (радар) на веќе постоечка локација како најцелесходно решение (просториите на М-НАВ АД Скопје лоцирани на Меѓународен Аеродром Скопје), т.е. вршење замена на постоечката стара и дотраена опрема која е оперативна повеќе од 25 години (радар Томсон).

По припремање на целосната документација во формат соодветен на е-порталот за набавки на ЕБОР (ЕСЕРР), на 14.06.2021 година започна тендерската постапка, со објавување на Покана за поднесување на понуди на ЕСЕРР. Втората фаза започна на 21.01.2022 година и траеше до 31.03.2022 година со отворање на понудите од трите компании кои влегоа во оваа фаза. Поради висината на понудите, која беше речиси двојно повисока од предвидената цена на набавката (поради драстичните зголемувања на пазарните цени предизвикани од енергетската и финансиската криза во Европа), по спроведената евалуација на целосните понуди и по одобрување од ЕБОР беше намален опсегот на тендерот со тоа што беа изземени 2 компоненти, односно набавката се сведе на основната и неопходна компонента, MSSR радар, како не би се довело во прашање безбедното давање на услуги на воздухопловна навигација. Конечно, беше испратено Писмо за прифаќање и Договор за набавка на Mode-S систем до прворангираната компанија Leonardo S.p.A. од Италија. Од страна на Leonardo S.p.A. беше доставена бараната гаранција за квалитет на изведба по што следеше потпишување на Договорот на 02.12.2022 година во вредност од 2.165.983,65 ЕУР. На 20.02.2023 година е извршено авансно плаќање согласно условите од Договорот, со што започна реализација на договорот.

Во текот на третото тримесечје на 2023 година беше извршена обуката на техничкиот персонал на М-НАВ АД Скопје во просториите на Leonardo S.p.A., како и продолжени активностите околу плановите и проектната документација. Исто така, по одобрување од страна на ЕБОР, на 05.10.2023 година е потпишан Амандман бр.1 на договорот со цел поефикасно одвивање на активностите, односно одвоена испорака на системот и на резервните делови, без финансиски импликации.

Во 2024 година, поради несоодветно техничко решение за дел од конструкцијата на новиот систем и негативно мислење од страна на М-НАВ АД Скопје поради нарушување на безбедносните стандарди, М-НАВ АД Скопје побара ново техничко решение. Во јули 2024 година, во производните погони на

Leonardo S.p.A во Италија, беше успешно спроведен FAT (Factory Acceptance Test), по што започнаа активности околу испорака на системот до М-НАВ АД Скопје. Притоа, како би се исправиле одредени забелешки од тестирањето, беше предложено да се потпише амандман на договорот со цел поделба на исплатата на средства за FAT на два дела. Исто така, поради постојано доцнење во реализација на проектот, од страна на УО на М-НАВ АД Скопје на 29.02.2024 беше испратено Известување за доцнење до Leonardo S.p.A. (М-НАВ арх.бр.0307-264/2) во кое беше нагласено дека навремена реализација на договорот е од суштествено значење за безбедното давање услуги и дека е потребно да се ажурира временската рамка за реализација на проектот, при што ќе бидат пресметани доцнењата, односно примена на пресметка на штетите настанати поради истите согласно договорот за набавка на Mode-S радарот. Во текот на 2024 година, поточно на 04.04 и 02-03.05 на највисоко ниво беа одржани состаноци во Скопје и Рим на кои помеѓу другото се дискутираше за доцнењето и компензација поради истото. Од двете страни беше заклучено дека доцнење во износ од 18 недели е на страна на Leonardo S.p.A. и дека истото ќе биде компензирано од нивна страна со понудена дополнителна опрема и/или услуги, и дефинирано во нов амандман.

Предвидено е проектната компонента за нов Mode-S систем да биде финализирана до крајот на првата половина на 2025 година.

4.2 Програма за капитални инвестициони вложувања на М-НАВ АД Скопје финансирани од сопствени средства

4.2.1 Набавка, инсталација и ставање во употреба на DVOR/DME (Doppler Very High Frequency Omnidirectional Range/Distance Measuring Equipment на аеродромот Свети Апостол Павле Охрид

Во планот за јавни набавки за 2024 година набавката беше предвидена со назив: Набавка, инсталација и пуштање во работа на нови навигациски системи за аеродромите во Скопје и Охрид, истата беше објавена преку ЕСЈН за која беше пристигната само 1 понуда. Комисијата формирана за јавни набавки изврши евалуација на пристигнатата понуда и утврди дека понудата е неприфатлива согласно барањата во ТД. Од страна на УО на М-НАВ АД Скопје при крај на 2024 година донесен е заклучок постапката да се реализира преку средствата на ЕБОР.

4.2.2 PBN решение/DME – DME концепт

Набавката не беше предвидена во планот за јавни набавки за 2024 година.

5 Политика на човечки ресурси

Одделението за човечки ресурси на М-НАВ АД Скопје во 2024 година, генерално беше посветено на давање на логистичка и советодавна поддршка на останатите сектори/одделенија и на вработените за сите прашања поврзани со човечкиот ресурс. Во периодот од јануари до декември 2024 година Одделението за човечки ресурси во својот делокруг на работа извршуваше:

- Следење и примена на позитивната законска, подзаконска регулатива и интерни акти на Друштвото, со кои се уредени права од работен однос;
- Спроведување на Одлуки донесени од Управен Одбор;
- Правилникот за внатрешна организација на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје бр.0201-104/12 од 25.01.2024 година;
- Изготвување на Правилник за измена и дополнување на Правилникот за внатрешна организација на Акционерското друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање услуги во воздухопловната навигација М-НАВ АД Скопје бр.0201-104/12 од 25.01.2024 година; Изготвување на измени и дополнувања на Правилникот за систематизација на работни места во М-НАВ АД Скопје на работните места како и изготвување на пречистен текст на истиот;
- Изготвување процедура за одделение за човечкиот ресурс;
- Давање на мислење и информирање навремено на Управниот одбор за работите поврзани со човечкиот ресурс во Друштвото;
- Изготвување податоци за планираните вработувања во координација со извршните секторски директори и доставување на истите до одделението задолжено за изготвување на Годишниот финансиски план на Друштвото за 2024 година;
- Изготвување барање за буџетска согласност до соодветно министерство, , Изготвување на Договори за вработување и Анекси кон договор за вработување за вработените во Друштвото;
- Изготвување на акти за престанок на работниот однос (решенија и/или Спогодби);
- Изготвување на решенија за отсуство од работа (годишен одмор, рекреативен одмор, платено отсуство, неплатено отсуство), решенија за упатување на службен пат, решенија за исплата на финансиска помош, решенија за исплата при пензионирање на вработените од Друштвото, решенија за рефундирање на средства за обука, како и решенија за исплата за извршување работа на повреднувано работно место;
- Изготвување на планови за годишни одмори во соработка со другите одделенија, како и изготвување потврди поврзани со работниот однос за вработените по различни основи;
- Обработување на сите податоци за вработените од база на лични податоци и доставување на истите до одделенија за свои потреби;
- Ажурирање на база на податоци за вработените во Друштвото;
- Изготвување структура на вработените во Друштвото;

- Изготвување на електронска евиденција за потребите на одделението: нови вработувања, престанок на работниот однос, мирување на работниот однос, годишен и рекративен одмор, платено и неплатено отсуство, службени патувања, боледувања и други евиденции;
- Изготвување и доставување на податоци за вработените до осигурителните компании за осигурување на вработените;
- Изготвување на податоци за лекарски прегледи за невоздухопловен персонал;
- Изготвување на потврди за даночна пријава;
- Изготвување и доставување на извештаи за слободни работни места на тримесечно ниво до Завод за Статистика;
- Изготвување на евиденци на вработени кои се стекнуваат со права за регрес на годишен одмор, јубилејна награда и 13-та плата;
- Изготвување на извештај за податоци за соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците и податоци за половата структура и степенот на образование за вработените во М-НАВ АД Скопје и доставување на истиот до Народен правобранител на годишно ниво;
- Ажурирање на персонални досиеја и архивирање на документацијата;
- Учество во работењето како членови на разни комисии;
- Учество во работењето на Надзорен Одбор;
- Учество во преговори со репрезентативните синдикални организации;
- Пријави/одјава на вработени во Агенцијата за вработување и во Фондот за здравство и Фонд за пензиско и инвалидско осигурување;
- Соработка со Агенција за привремени вработувања (процесирање на Договор за ангажирани лица како и евидентирање на извештаи за работа и доставени фактури);
- Соработка со Службен весник и Праксис за следење на позитивната законска регулатива во земјата и
- Соработување и комуникација со другите институции по потреба од службена должност.

6 Регионална соработка; FAB's

Во однос на статусот на Република Северна Македонија за определување при изборот за влез во одредена FAB иницијатива (PCM има опсерверски статус во Danube FAB и асоцијативно членство во Blue Med FAB веќе подолг период) треба да се земе предвид географската позиција и тековите на воздушниот сообраќај за оптимизација на капацитетите, интероперабилноста на системите и креирање на заедничка легислатива и стандарди.

Регионалната соработка на PCM, односно на М-НАВ АД Скопје како давател на услуги во воздухопловната навигација, се одвива преку ажурирање на Договорите за соработка со сите соседни единици на КЛ, како и повремени

средби за усогласување на одредени барања и правила на работа кои произлегуваат од работата и технолошките новитете во рамки на единиците на КЛ.

7 Исполнување на дефинираните цели за 2024 година

7.1 Достигнување на Стандардите за безбедност, обезбедување и квалитет

Одделението за интегриран менаџмент систем – ИМС успешно реализира дел од активностите во согласност со Годишниот план утврден од страна на Комитетот за безбедност на М-НАВ АД Скопје, задолженијата дефинирани во Упатството за управување со безбедноста (Safety Management Manual), Процедурите од системот за управување со квалитет и Прирачникот за управување со обезбедувањето во М-НАВ АД Скопје, како и дефинираните цели од Стратешкиот бизнис план на М-НАВ АД Скопје.

Главен заклучок во овој извештај е дека за 2024 година сите безбедносни индикатори, реактивни и проактивни, укажуваат дека безбедноста во М-НАВ АД Скопје е задржана во рамките на утврдените таргети, а во некои делови од управувањето со системите за безбедност, обезбедување и квалитет е значително подобрена.

Во текот на 2024 година како дел од редовните, годишни активности на Одделението беа спроведени значаен број на испитувања на безбедносни настани и беа спроведени извлечените препораки. Беа реализирани проценки на мали/големи Промени на функционалниот постоечки систем, како и дополнување на проценката на планираните големи измени кои се дел од проектите од ЕБОР и од Годишниот план за Јавни набавки на М-НАВ АД Скопје.

Во 2024 година М-НАВ АД Скопје доби уверение за работа од АЦВ по регулативата 2017/373 и согласно новата регулатива се изработени 62 нови процедури кои се прифатени од АЦВ.

7.1.1 Безбедност

Отсекот за безбедност (ОБ) во Одделението за ИМС (интегриран менаџмент систем) во текот на 2024 година работеше на реализација на планираните активности од годишниот план, акциските планови, стратешките цели утврдени во SBP, како безбедно спроведување активности при донесени мерки во пандемија. Во текот на 2024 година сообраќајот бележи пораст, а активностите беа извршени со вообичаена динамика и без поголеми тешкотии.

KPI 1 - Пополнет е прашалникот Eurocontrol/CANSO SoE in SMS 2024 measurement questionnaire. По издавање на Конечниот извештај во однос на мерењето на безбедносната зрелост на системот за управување со безбедноста во М-НАВ АД Скопје можеме да кажеме дека SMS maturity level на М-НАВ АД Скопје е на високо ниво "D" кој означува Level D (Assured), односно зрелоста на Друштвото во процесот на управување со безбедноста е уверено, потврдено. Прашалникот Standard of Excellence беше пополнет во текот на последното тримесечје од 2024 година.

KPI 2 - RAT tool е употребен во сите безбедносни настани со сериозност „C“ што докажува дека сите значајни инциденти се истражени дополнително преку софтверската алатка од Eurocontrol со цел да не се дојде до субјективно проценување - одредување на степенот на сериозност со зачестеноста (severity & Likelihood).

KPI 3 - Just Culture (Култура на праведност) во однос на овој главен индикатор, во Друштвото се дава голема важност на применување на принципите на Just Culture, односно создавање и развивање култура на правичност и неказниност единствено со цел да се пријавуваат настаните без да се плашат од реперкусији. Од пријавените безбедносни настани, два беа предмет на Комитетот за праведност.

Како дел од редовните активности на ИМС ќе ги наведеме и спроведување и изготвување на корективни планови за утврдените наоди од АЦВ и интерни наоди, Follow-up активности за препораки, мониторирање на safety performance и реализација на акциски планови, како и редовна координација со Офицерите за безбедност, Групата за безбедност и Комитетот за безбедност. Одржани се повеќе состаноци за кои се водат записници согласно со внатрешните процедури за управување со безбедноста.

Со вообичаена динамика се остваруваше и утврдената меѓународна, регионална и национална соработка со сите чинители во воздухопловната навигација (Eurocontrol, CANSO, TAB Македонија, авиокомпани, NATO и сл.).

Исто така, Одделението за ИМС работеше на подобрување на Safety data base.

Во текот на 2024 година ажурирана е целокупната документацијата од системот за управување со безбедноста во М-НАВ АД Скопје, а со тоа и измена на одредени процеси со цел усогласување со барањата на ЕУ регулатива 373/2017.

Оперативно работење на персоналот за одржување на компетентност се реализираше редовно и со услови поставени во Оперативните Директиви издадени од АЦВ.

7.1.1.1 Тренд анализа на АТМ безбедносни настани за период од 01.01 до 31.12.2024 година

Пријавени се 39 оперативни (АТМ) настани, 31 технички, и 20 настани преку доброволни пријави.

7.1.2 Обезбедување

7.1.2.1 Физичко и сајбер обезбедување

Во 2024 година за жал се започна со немил настан и упад во објектот на Контрола на летање во близина на Аеродромот Скопје. Упадот беше испратен со големо медиумско влијание. Веднаш по настанот, М-НАВ АД Скопје презеде активности за зајакнување на физичкото обезбедување во зградата на КЛ Скопје при што се отвори дополнителна втора контролна точка за физичко обезбедување која е предмет на обезбедување од страна на МВР, покрај постоечката прва контролна точка која ја обезбедува надворешна агенција за обезбедување. Се воведоа зајакнети мерки за пристап на надворешни лица врз база на принцип на претходна најава на сите надворешни лица кои доаѓаат во посета или работна посета. Надворешните лица кои извршуваат активности во

зградата на КЛ Скопје може да извршуваат активности само ако успешно ги поминат безбедносните проверки од страна на МВР. Заменет е комплетно системот за контрола на пристап со нов модерен систем. Воведен е нов софтвер, сите ИД картички на вработените се заменети со нови, заменети се читачите на ИД картички со нови модерни картички во објектите во Скопје, Охрид и во зградата на КЛ Скопје.

Во делот на обезбедување на надворешните уреди, поставени се соларни панели за електрично напојување на позицијата OutMarker во близина на Катланово.

Поставена е заштитна жилет жица на потегот на дел од оградата со ТАВ Македонија.

Системот за EndProtection – заштита на клиентски компјутери со инсталација на EndProtection CheckPoint беше редовно мониториран и беа обновени лиценците за функционалностите со важност до 2026 година.

Беше обновена и лиценцата за SSL сертификат за доменот на М-НАВ АД Скопје за период од 3 години.

Во изминатата 2024 година имаше еден инцидент кој беше успешно надминат. Се случи во месец септември како резултат на успешен phishing маил.

Како постојан приоритет на М-НАВ АД Скопје е подигнувањето на степенот на обуката на вработените во Отсекот за обезбедување, континуирано работење на подигнување на степенот на свесност и култура за обезбедување кај сите вработени во М-НАВ АД Скопје.

Во однос на имплементација на стандард ISO 27001 - Системи за управување со безбедност на информациите, за жал планираната имплементација не се реализира. Во рамките на проектот Support-to-State беше организирана обука за ISMS која се реализира во месец декември.

Мотивацијата на вработените за пријавување на настани од обезбедувањето продолжува да претставува еден од приоритетите во 2025 година.

7.1.2.2 Security проценки

За 2024 година се правеа континуирани проценки на сајбер заканите и анализи на постоечката ситуација со сајбер обезбедувањето во М-НАВ АД Скопје. Воведени се закјакнати мерки за подигнување на сигурноста на е-маил комуникацијата.

7.1.2.3 Надзори и мерки за проверка на квалитетот на сервисот

Согласно планот за надзори и интерни мерки, во 2024 година беа спроведени контролни проверки на системот за физичко обезбедување.

7.1.3 Квалитет

Клучни показатели на успешност за Системот за управување со Квалитет за 2024 година се:

а) Документација

- Во текот на 2024 година се работеше интензивно на усогласување на Системот за Управување со Квалитет со барањата на ЕУ регулатива 373/2017 во насока на интегрирање на менаџмент системите и процесите со цел ефикасно користење на ресурсите и ефикасно управување со системите;
- Спроведени активности за усогласување со барањата на новиот Закон за воздухопловство (изработена GAP анализа, одржани состаноци со претставници од Агенција за цивилно воздухопловство) со цел ефикасно користење на ресурсите и ефикасно управување со системите;
- Ажурирање и интеграција на целокупната документација на Интегрираниот менаџмент систем – ИМС согласно новите регулативи, политиката на М-НАВ АД Скопје, новиот закон за воздухопловство, ICAO документација, како и согласно ISO 9001:2015; ISO 14001:2015 и ISO 45001:2018;
- Одржување на ажурен корпоративен (интранет) портал на М-НАВ АД Скопје со новосоздадената документација од Интегрираниот менаџмент систем ИМС, со можност за пристап на вработените до новите информации;
- Континуирано одржување и ажурирање на веб-сајтот на М-НАВ АД Скопје во делот на Интегрираниот менаџмент систем;
- Воведување и имплементирање на измените во процесот на извршување на интерните проверки (аудити) и следење на усогласеноста на М-НАВ АД Скопје со барањата на домашните и меѓународните закони, регулативи, анекси итн;
- Усогласување на процесот на управување со промени со барањата на ЕУ Рег 373/2017 и управување со промени применувајќи методи на системот за управување со квалитет, како и активно учество на Отсекот Квалитет-безбедност во управување со промени применувајќи методи на системот за управување со квалитет;
- Учество во процесот на имплементирање на документацијата на ИМС усогласена со барањата на ЕУ регулатива 373/2017 (процедури, упатства, оперативни прирачници, договори од страна на одделенијата во М-НАВ АД Скопје);
- Учество во процесот на запознавање и информирање на Раководителите на организационите единици со измените на документацијата на ИМС согласно новите регулативи, законски барања и политики на М-НАВ АД Скопје и
- Потпишување на договор со Eurocontrol за користење на алатката CARMA.

б) Интерен Аудит (проверка)

- Спроведена интерна проверка на Интегрираниот менаџмент систем ИМС во период 04-08.03.2024 година - Извештај МНВ-920-101.03 од март 2024 година;
- Спроведената интерна проверка од страна на Отсек квалитет - безбедност при Одделението за ИМС, обезбеди преглед на работењето на сите сектори и одделенија во М-НАВ АД Скопје и притоа даде увид за можности за подобрување преку корективни активности во управувањето со Интегрираниот менаџмент систем – ИМС, произлезени во наоди и планови со корективни активности и
- Воспоставен начин на следење на наодите и корективните активности преку корпоративниот (интранет) портал на М-НАВ АД Скопје (спроведен Follow-up следење на усогласеност во текот на месец декември 2024 – Извештај МНВ-920-101.03).

в) Спроведени обуки од отсек Квалитет/Безбедност

- Учество во виртуелни обуки на вработените од отсек квалитет-безбедност за користење на алатката CARMA и
- Во текот на месец април/мај 2024 година беше спроведена интерна/инструктивна/со испит обука во однос на Системот за управување со безбедност (теорија и вежби), квалитет и човечки фактор согласно програма за обука на МЕТ и АТСЕП персонал.

г) Сертификација

Во текот на месец јули 2024 година беше спроведен екстерен аудит (проверка) од страна на сертификационата куќа Т-ЦЕРТ систем довел Скопје TUV Nord CERT GmbH Business Partner и беше заклучено дека системот е во согласност со барањата на релевантниот стандард и континуирано ги постигнува дефинираните политики и цели и дека примената на системот е ефикасна. Во согласност со наодите од екстерен аудит (проверка) беа издадени/обезбедени сертификати за ISO 9001:2015; ISO 14001:2015 и ISO 45001:2018 сите со важност до 16.05.2027 година.

д) Безбедносни проценки

Отсек квалитет - безбедност беше вклучен во процесот на управување со промени односно спроведување на безбедносни мерки/безбедносни проценки, и тоа:

- SA - 01/2024- надградба на scioeq MDP-471-5 2k2k монитори од АТМ системот;
- SA – 02/2024 замена на троли и проверка на Alenia CWP пред летна сезона и

- SC-01/2024 имплементација на нов ATM систем LeadinSky, создавање на Safetycase и учество при подготовка и прибирање на целокупната доказна документација

7.2 Достигнување на нивоата за заштита на животната средина

- Ажурирање на документацијата од ISO стандардот 14001:2015 на Системот за управување со животна средина и ISO стандардот 45001:2018 на Системот за управување со безбедност и здравје при работа (БЗР) и
- Континуирано следење, охрабрување и информирање за правилно селектирање на отпадот и намалување на потрошувачките материјали кои најмногу се употребуваат во компанијата.

7.3 Засилување на човечките ресурси

Во 2024 година во М-НАВ АД Скопје засноваа работен однос 4 (четири) лица на неопределено време.

Во 2024 година по сила на закон поради стекнување со право на пензија работниот однос им престана на вкупно 3 (три) работници. На 1 (еден) работник работниот однос му престана спогодбено, а на 1 (еден) работник работниот однос му престана со отказ.

Бројот на вработени во Друштвото заклучно со 31.12.2024 година изнесува 309. Работењето продолжи со истата динамика и стручност при што континуирано се водеше сметка на оптимално искористување на човечките ресурси.

7.4 Зголемување на трошковната ефикасност

Позитивниот тренд на подобрување на трошковната ефикасност се бележи во текот на третиот референтен период RP3 од 2022 до 2024 година, по завршување на Covid-19 пандемијата (во 2020/21 година) и нормализацијата на воздушниот сообраќај во регионот во периодот што следеше.

Подетална информација за движењето на овој показател во 2024 година следи во делот - Клучни показатели на реализација.

7.5 Економска транспарентност

Економската транспарентност на работењето на М-НАВ АД Скопје се обезбедува преку доставување на финансиските извештаи до Владата на Република Северна Македонија, Eurocontrol, ЕБОР и Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија.

7.6 Усогласеност со регулативите и стандардите на SES (Единствено европско небо)

Во 2024 година М-НАВ АД Скопје продолжи со воспоставената функција за следење на усогласеност согласно барањата на ЕУ регулатива 373/2017 при што обезбеди ефикасен процес преку кој потврдува одржување на стандардите за давање на услуги на воздухопловната навигација во согласност со домашните законски барања, барањата на ЕУ регулативите, SES регулативите, како и меѓународните ICAO анекси, стандарди и препорачани практики.

Тоа е потврдено и резултира со Уверение за оспособеност за давање на ATM/ANS услуги бр.МК01-2024/ANSP на М-НАВ АД Скопје, давател на услуги на воздухопловна навигација. Ова Уверение за оспособеност за давање на ATM/ANS услуги е издадено со неограничено времетраење сметано од 08.03.2024 година.

Почнувајќи од 2010 година, Агенцијата за цивилно воздухопловство во континуитет издаваше Уверение за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација на М-НАВ АД Скопје.

М-НАВ АД Скопје континуирано ги следи најновите измени и дополнувања на меѓународните регулативи и стандарди и соодветно се подготвува за нивно целосно имплементирање, додека Агенцијата за цивилно воздухопловство преку редовните инспекциски надзори и контроли дополнително истото го проверува и потврдува.

На 01.12.2017 година стапи во сила Мултилатералната Спогодба за Основање на Европска Заедничка Воздухопловна област (ЕЗВО).

7.7 Подобрување на ATM/CNS системите

Подобрувањето на ATM/CNS системите е предвидено во рамките на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација 02” како што е наведено погоре во делот 4 - Инвестиции и развој.

7.8 Оптимизирање на управување со воздушниот простор

Влегувањето на Република Северна Македонија во SECSI FRA иницијативата овозможи повеќе опции при одредување на траекторијата што ја претпочита корисникот. Целосната прекугранична FRA им овозможува на авиокомпаниите подобро да ги искористат предностите на ветерот или да се прилагодат на одредени краткотрајни или долготрајни рутни ограничувања во рамки на европската мрежа.. Подобрата употреба на опциите FRA на ниво на планирање на летот ја подобрува предвидливоста и го намалува обемот на работа на АТС. Оваа иницијатива не само што придонесува кон постигнување на целите на Европската комисија во врска со имплементацијата на „слободни рути“ низ Европа, туку ги исполнува и барањата на корисниците на воздушниот простор за располагање на повеќе опции за рути за ист пар на градови.

Од 02.12.2021 година, Албанија и Северна Македонија станаа составен дел на ентитетот SECSI FRA.

Со цел унифицирање на долните граници на земјите членки во ентитетот SECSI FRA, како и на уште поефикасно планирање на летот, на 15.06.2023 година долната граница на просторот на надлежност на Скопје FIR во рамки на SECSI FRA, се спушти на Flight Level 205 (од Flight level 245).

7.9 Достигнување на целите од LSSIP (Local Single Sky Implementation)

Со константното зголемување на воздушниот сообраќај во регионот на Европа, од особена важност за сите европски држави, како и за давателите на ANS услуги е пронаоѓањето на решенија со кои ќе се одговори на притисокот во поглед на капацитетот на воздушниот простор, влијанието врз околината, интеграцијата на новите видови на летала, безбедноста, како и зголемувањето на трошоците на авиокомпаниите поради доцнења и зголемена потрошувачка на гориво.

Функционалната рамка, која ги опишува и ги спојува сите технолошки решенија, унапредување на квалитетот на дадената услуга на корисниците како и развојот на напредните технологии кои произлегуваат од SESAR програмата е European ATM Master Plan.

European ATM Master Plan, во рамките на ЕУ воздухопловната стратегија и Single European Sky, е главната алатка за планирање на модернизацијата на Европскиот ATM систем. Тој ги дефинира приоритетите во развојот и примената на новите технологии кои се потребни за остварување на SESAR визијата, а тоа е воспоставување на потполно прилагодлив и отпорен ATM систем, способен за прифаќање на растечкиот воздушен сообраќај, на безбеден, сигурен и одржлив начин.

Најновата верзија на European ATM Master Plan од 2024 година, воведува измена во досегашниот процес на планирање и мониторирање на имплементацијата, со цел да се зајакне и симплифицира ATM Master Plan процесот.

Имено, планирањето, мониторирањето и рапортирањето на имплементацијата на взаемно договорените активности кои земјите членки на ECAC+ се обврзани или доброволно се заложиле да ги имплементираат во насока на реализација на European ATM Master Plan, а кои се формализирани како Implementation Objectives, ќе продолжат да бидат следени преку LSSIP механизмот и ќе бидат документирани во новиот документ EIPAR (EUROCONTROL Implementation Plan and Report) кој ги обединува претходните два документи од European ATM Master Plan Implementation View - Plan and Progress Report.

EIPAR 2024 содржи 92 Implementation Objectives, со дефинирани временски рокови за имплементација на истите.

Прогресот во однос на поставените Implementation Objectives ги следи SJU (SESAR Joint Undertaking) преку LSSIP (Local Single Sky Implementation Plan) документите, кои даваат екстензивна, консолидирана и хармонизирана слика на прогресот во планирањето и примената на елементите на European ATM Master Plan и SES Регулативата и се директен одраз на посветеноста на цивилните и воените национални агенции, давателите на услуги на воздухопловна навигација, како и на аеродромските оператори, во имплементацијата на истите. Квалитетот на податоците од LSSIP документите овозможува веќе неколку години истите да бидат единствен извор во изработката на извештајот за имплементација на ICAO Aviation System Block Upgrades (ASBUs), за областа ICAO/EUR.

Во LSSIP 2024 North Macedonia документот, од вкупно 35 Implementation Objectives кои се применливи за нашата држава, 11 се целосно имплементирани, 20 се во фаза на имплементација, за 1 е планирано отпочнувањето, а 3 се уште не се планирани. Најголем дел од оние Implementation Objectives кои се во фаза на имплементација се тесно поврзани со имплементацијата на неколку големи проекти во M-HAB АД Скопје, како што се New ATM System Project, Supply And Installation Of New Mode S MSSR, PBN Implementation.

7.10 Исполнување на целите на Одделението за внатрешна ревизија

Целта на ревизијата е преку систематски дисциплиниран пристап да изврши проверка и проценка на процесите во Друштвото и да му обезбеди разумно уверување на раководството на Друштвото дека процесите се организирани, се извршуваат во согласност со законската регулатива и донесените интерни акти и дека постоечките ресурси се користат економично, ефикасно и ефективно и во функција на остварување на целите. Со ваквиот пристап, внатрешната ревизија ја зголемува „додадената вредност“ на Друштвото.

Одделението за внатрешна ревизија ги планира своите ангажмани во согласност со целите на Друштвото и оценката за состојбата на системот на финансиското управување и контрола.

Одделението согласно Годишниот план за работа за 2024 година издаде: два ревизорски ангажмани на услуги на уверување за усогласеност со интерните акти; еден ревизорски извештај на услуги на уверување за системот на внатрешни контроли; еден ревизорски извештај за следење на препораки по извештаи издадени во претходен период; информација за усогласеност на финансиските податоци од тримесечните извештаи и годишниот извештај за финансиското работење на Друштвото за 2023 година, од аспект дали податоците во извештаите кореспондираат со податоците од главна книга и финансискиот план на Друштвото.

Во текот на годината, ревизорите присуствуваа на обуки (онлајн и со физичко присуство) како дел од процесот на обучување и континуирано одржување на професионалната компетентност.

8 Клучни индикатори на изведба (Key Performance Indicators)

8.1 Трошковна ефикасност – (Cost efficiency)

Од финансиски аспект на работењето на М-НАВ АД Скопје, утврден е клучен показател за трошковната ефикасност (*cost-efficiency key performance indicator*) и тоа како единица трошок по наплатна единица за реализиран прелет на воздухоплов (*en-route costs per service unit*), изразен на реално ниво (индекс на цени – основа 100 во 2009).

Пред почетокот на третиот референтен период RP3 (2020-2024), М-НАВ АД Скопје на локално ниво ги прилагоди целите на Европската Унија за RP3 од областа на трошковната ефикасност дефинирани со ЕУ Регулацијата бр. 2019/317, со просечно годишно намалување од 1,9% на единечните цени за услуги при прелети во периодот од 2020 – 2024 година, изразено на реално ниво т.е. (индекс на цени 2009 година).

Заради продолжената криза со сообраќајот во текот на 2020 и 2021 година, на локално ниво не беше извршено формално усогласување со ревидираните цели на Европската Комисија (предвидени со вонредните мерки на ЕУ регулативата 1627/2020), а се однесуваа на ревизија на целите поврзани со клучниот показател за трошковна ефикасност за третиот референтен период од 2020-2024 година.

Почнувајќи од второто тримесечје на 2022 година па се до крајот на 2024 година М-НАВ АД Скопје бележи значителен пораст на сообраќајот и вкупниот број на наплатни единици од 31,7% во 2024 година во споредба со 2019 година.

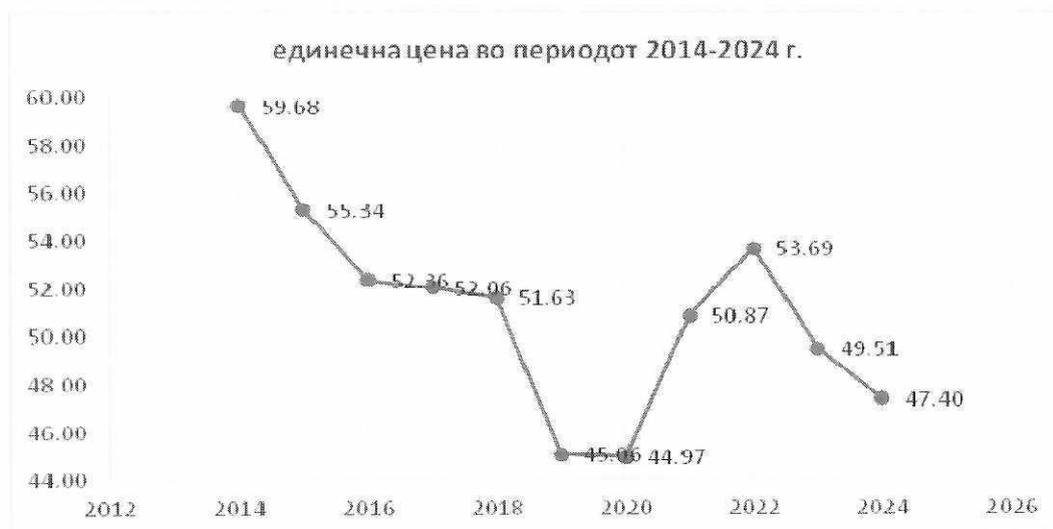
Сето тоа овозможи трошокот по наплатна единица за реализиран прелет во 2024 година да се задржи на приближно истото ниво споредено со 2023 година (прикажано во табелата 8.1 подолу).

Табела 8.1: Показател на трошковната ефикасност за давање на услуги при прелети во период 2019-2024 година

година	2019 A	2020 A	2021 A	2022 A	2023 A	2024 A
Инфлација %	0.8%	1.2%	3.2%	14.2%	9.4%	3.5%
Индекс на цени (основа 100 во 2009)	115.0	116.4	120.1	137.2	150.1	155.4
трошоци во мил.ден. (реално ниво)	801	641	584	743	685	743
% н/н-1	20.1%	-20.0%	-8.9%	27.3%	-8.7%	8.4%
наплатни единици (service units) '000	0.395	0.174	0.275	0.419	0.482	0.520
единица трошок (реално ниво)	2,027.1	3,683.2	2,122.0	1,772.7	1,421.2	1,428.5
% н/н-1		81.7	-42.4	-16.5	-19.8	0.5

8.1.1 Единечна цена на М-НАВ АД Скопје за прелети на воздухоплови во Република Северна Македонија

Табела 8.1.1: Единечна цена (ЕУР) за прелети на воздухоплови во Република Северна Македонија за период 2014-2024 година

Од графиконот погоре може да се забележи континуиран тренд на намалување на единечната цена за прелети во зоната на наплата на РСМ во периодот од 2014 до 2020 година. Треба да се истакне дека со отворањето на воздушниот простор над Косово во 2014 година се создадоа предуслови за зголемување на сообраќајот и пораст на приходите од прелети на воздухоплови. Воедно порастот имплицираше зголемена финансиска стабилност на М-НАВ АД Скопје и создавање предуслови за намалување на единечната цена на прелетите во периодот што следеше. Согласно

горенаведеното, во текот на вториот референтен период од 2015 до 2019 година бележиме континуиран тренд на намалување на цената на прелетите, за да во 2019 година имаме најголемо намалување од приближно 13% споредено со 2018 година..

Состојбата со пандемијата од Covid - 19 што го зафати целиот европски регион и пошироко, почнувајќи од второто тримесечје во 2020 година имаше директен и катастрофален удар врз воздушниот сообраќај и воздухопловството во целина, а како клучен сегмент на воздухопловството и врз давателите на услуги на воздухопловна навигација. Меѓутоа, почнувајќи веќе од второто тримесечје на 2022 година па се до крајот на 2024 година, М-НАВ АД Скопје бележи значителен пораст на сообраќајот и бројот на наплатни единици од реализирани прелети од 31,7% во споредба со 2019 година. Тоа создаде услови за намалување на единечната цена за услуги при прелети во 2024 година за 4,3% во споредба со истата во 2023 година.

Согласно ЕУ регулативата бр.1794/2006 за утврдување на заеднички систем за наплата на услугите на воздухопловната навигација, во прилог кон "Одлуката за начинот на определување на висината на надоместокот за користење на услуги на воздухопловна навигација и начинот на наплата како и висината и начинот на определување на делот од надоместокот за користење на услугите на воздухопловна навигација, донесена од Владата на РСМ, (Сл. Весник на РСМ бр.194/2019), сите приходи остварени од прелети во РСМ во 2024 година се распределуваат врз основа на претходен договор посебно еден дел на сметка на М-НАВ АД Скопје, а другиот на сметка на Агенцијата за цивилно воздухопловство на РСМ од страна на Eurocontrol, како надоместок за финансирање на трошоците за давање на услугите за прелети во Република Северна Македонија. Овој надоместок од прелети е распределен во 2024 година од страна на Eurocontrol во сооднос 16,78% на Агенцијата за цивилно воздухопловство, и 83,22% на М-НАВ А.Д Скопје (допис од АЦВ до Eurocontrol, бр. 05-1614/1 од 13.12.2023 година).

8.1.2 Единечна цена на М-НАВ АД Скопје за терминални услуги на воздухопловна навигација во Република Северна Македонија

М-НАВ АД Скопје како давател на услуги на воздухопловна навигација остварува приходи и од давање на услуги на контролата на летање при полетување и слетување на воздухоплови на двата меѓународни аеродроми во Република Северна Македонија, во Скопје и во Охрид. Приходот од терминални услуги во 2024 година изнесуваше нешто повеќе од 202 милиони денари, што воедно претставува зголемување од 2,4% споредено со реализираните приходи во 2023 година.

Согласно делот 5.04 од Договорот за заем со ЕБОР за финансирање на „Проектот за надградба на системот на воздухопловна навигација“ во Република Северна Македонија, потпишан на 29.07.2022 година и заради ефикасно сервисирање на обврските по истиот, единечната цена за терминални услуги не треба да изнесува помалку од 4 ЕУР по тон максимална тежина на воздухопловот во полетување. Висината на единечната цена за терминални услуги од 4 ЕУР по тон остана непроменета и во текот на 2024 година.

8.1.3 Информација за формалниот процес на консултација со корисниците на услугите на воздухопловна навигација

Процесот на формални консултации со корисниците на услугите на воздухопловна навигација се одвиваше во рамки на закажаните состаноци на проширениот Комитет на Eurocontrol за надоместоци од прелети чија цел е да обезбедат сеопфатни финансиски и други оперативни информации, како и прогнози поврзани со еволуцијата на сообраќајот. Овие состаноци им овозможуваат на претставниците на корисниците да поставуваат прашања кои се однесуваат на трендови и теми, како и да идентификуваат поспецифични тековни проблеми или појаснување за одредени последователни активности.

8.2 Интегриран менаџмент систем (ИМС)

М-НАВ АД Скопје ги има опфатено сите три КPI утврдени во нашите национални правилници и SES регулативи/ЕС преку годишниот преглед за зрелост на системот за управување со безбедноста раководен од страна на Eurocontrol и CANSO (пополнет прашалник од М-НАВ АД Скопје/ИМС) како и соодветни надзори од АЦВ. Одделението за ИМС успешно ги надмина сите три индикатори како показатели за успешност и тоа:

- Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity);
- RAT алатка (анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани) и
- Култура на праведност (Just culture).

8.2.1 Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity)

Најважен индикатор кој дава реална слика за спроведување на SMS е делот на анализирање на спроведување и мерење на системот за безбедност - зрелоста на постигнатите таргети во делот на SMS во М-НАВ АД Скопје и отстранување на можните слабости. Преку спроведениот прашалник за зрелоста од наша страна, а изготвен од страна на Eurocontrol и CANSO, во табелата 8.2 подолу се гледа дека М-НАВ АД Скопје согласно Eurocontrol/CANSO SMS Standard of Excellence Measurement е оценет со високо ниво на зрелост во речиси сите области.

Табела 8.2.1: Резултати во делот на анализирање на спроведување и мерење на системот за безбедност – зрелоста на постигнатите таргети во делот на SMS во М-НАВ АД Скопје за период 2020-2024 година

	2020	2021	2022	2023	2024
Lowest response to any question	B	C	C	C	D
Number of questions at the lowest response Level	3	1	4	3	16
Number of Questions at Each Level	2020	2021	2022	2023	2024
Level A (Informal Arrangements)	0	0	0	0	0
Level B (Defined)	3	0	0	0	0
Level C (Managed)	1	1	4	3	0
Level D (Assured)	29	32	18	10	16
Level E (Optimised)	0	0	0	0	0

Во табелата 8.2 е прикажан прогресот кој е направен во однос на 2020 година како база на мерењето на постигнувањата споредено со 2021, 2022 и 2023 година.

Мерењата во 2024 година се вршени на нов online прашалник и преку интервју спроведени од страна на CANSO.

По издавање на Конечниот извештај во однос на мерењето на безбедносната зрелост на системот за управување со безбедноста во М-НАВ АД Скопје можеме да кажеме дека SMS maturity level на М-НАВ АД Скопје е на високо ниво "D" кој означува Level D (Assured), односно зрелоста на Друштвото во процесот на управување со безбедноста е уверено, потврдено. Прашалникот Standard of Excellence беше пополнет во текот на последното тримесечје од 2024 година.

Извештајот од Eurocontrol и CANSO преку кој се мери зрелоста на системот за управување со безбедноста дава реална слика за системот, односно за декларираниите заложби на Друштвото, како и посветеноста за унапредување и континуирано развивање на системот за управување со безбедноста, со цел да се задржат сите високи нивоа на безбедност. Сите Study Areas во 2024 година се оценети со оценка "D".

8.2.2 RAT алатка (анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани)

Првичната анализа за секој A-serious, B-major, C-significant настан се потврдува со RAT алатка (Risk анализа) од Eurocontrol. За 2023 година сите настани квалификувани со оваа категорија се испитани и преку RAT алатката, со цел да не се дојде до субјективно проценување-одредување на степенот на сериозност со зачестеноста (Severity & Likelihood).

Табела 8.2.2.1: Пријавени настани според видот во 2024 во однос на 2023 и 2022 година

Тип на настан	2024	2023	2022
ATM	39	42	43
CNS	31	15	23
Доброволни	20	38	27
MET	/	/	/
AIS	/	2	2
ВКУПНО:	90	97	95

Во 2024 година пријавени се вкупно 90 настани, а во споредба со 2023 можеме да забележиме тенденција на опаѓање кај пријавите за доброволни настани кај оперативниот персонал во СВН. Во однос на одделенијата MET и AIS потребно е дополнително информирање за принципот на култура на правичност со цел поттикнување на доброволно пријавување на настани. За таа цел во 2024 година едно безбедносно писмо “safetyletter” беше посветено и на овие одделенија.

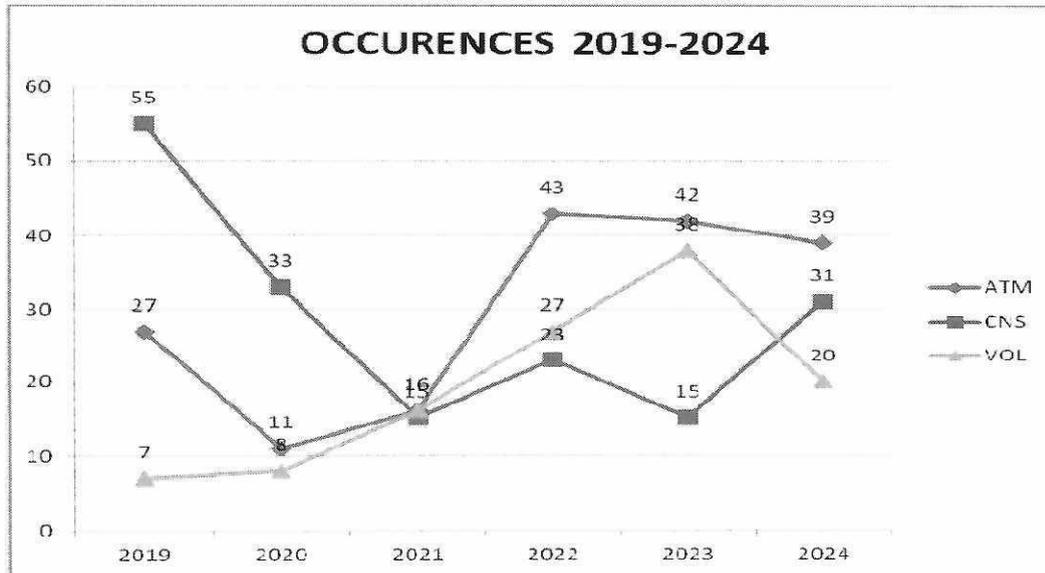
Во текот на 2024 година не беа иницирани безбедносни истражувања (safety survey) бидејќи во 2023 година започнавме три безбедносни истражувања, а кои продолжија и во 2024 година. Во текот на 2024 година, значително време беше посветено на подготовката на документот Safety Case, бидејќи во тек е (март - мај 2025 година) имплементацијата на новиот ATM систем LeadinSky. Овој процес вклучуваше темелна анализа на безбедносните аспекти на системот, како и проценка на можните ризици кои може да се појават по време на неговото функционирање. Подготовката на Safety Case беше клучна за обезбедување на целосна усогласеност со сите безбедносни стандарди и регулативи, што ќе овозможи сигурно и ефикасно функционирање на новиот систем по неговото воведување.

Табела 8.2.2.2: Безбедносни таргети и индикатори на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

Performance Leading and Lagging Indicators	TARGET	Performance				Overall	Value@ Target
		Q1	Q2	Q3	Q4		
Mandatory O Reports per 100 000 flights	35	7	11	16	6	39	12.27
Mandatory T Reports per 100 000 flights	30	1	8	14	8	31	10.51
Voluntary Reports/year	30	6	6	5	3	20	60%
METEO Reports/year	3	/	/	/	/	0	/
AIS Report/ year	3	/	/	/	/	0	/
Safety meetings/year	3	0	1	1	0	2	150%

Safety briefings/year	4	1	/	1	/	2	50%
Safety audits per year	0	/	1	/	/	0	/
RAT analyzed occ/y (A, B, C severity) SMI;RI)	100%	2	1	3	1	7	100%
Fatal accidents per 100 000 flights	> 0.078	/	/	/	/	0	0
Serious incidents per 100 000 flights (A)	> 2	/	/	/	/	0	0
Major incidents per 100 000 flights (B)	>3	/	/	1	/	1	0.35
Significant incidents per 100 000 flights (C)	>6	/	/	/	/	0	0
SMI /100 000 flights	4	1	1	1	2	4	1.4
Airspace infringement/ annual basis	3	/	1	/	1	2	66%
Bird strike per 1000 flights	>0.5	0	1	3	1	5	/
Runway incursion per 4000 flights	>2	1	/	/	/	1	50%
Runway excursion per 4000 flights	>2	/	/	/	/	0	/

Табела 8.2.2.3: Број и вид на безбедносни настани во М-НАВ АД Скопје за период 2019-2024 година

Во 2024 година се реализирани **285.379** воздухопловни операции односно **6,89%** повеќе од 2023 година или искажано во апсолутна вредност зголемување од **18.389** операции. Ова е рекорден број на операции во историјата на М-НАВ АД Скопје.

Забележан е тренд на следните настани:

А) Напади со ласер

Има вкупно 10 пријавени безбедносни настани поврзани со осветлување со ласер. За сите овие настани е следена процедурата и се информирани надлежните служби.

Б) Проблеми со транспондер

Забележани се 2 пријави за проблеми со транспондер. Како што и беше предвидено, во 2024 година имаше намалување на бројот на пријави од овој тип. Во 2023 година беа пријавени 4 настани од ова природа, додека во текот на 2024 година само 2. Проблемот во ниту еден од случаите не е системски и не е поврзан со опремата на М-НАВ АД Скопје.

В) Секторски капацитет

Во текот на 2024 година немаше пријавни поврзани со секторски капацитет. Исто така беа одржани неколку состаноци во врска со секторските капацитети, при што беа дадени неколку препораки кои овозможуваат избегнување на погрешно предвидување на секторските капацитети. Препораките се однесуваат на подобрување на процесите за следење и анализирање на капацитетите, што доведе до побрзи и поконкретни решенија за потенцијалните проблеми. За истата проблематика беше информирана и НМОС, бидејќи дел од предизвиците во врска со секторската конфигурација произлегуваат од нивната страна, што бараше нивно активно учество и координација за успешно решавање на ситуацијата.

8.2.3 Култура на праведност (Just Culture)

Во текот на 2024 година, Комитетот за Култура на праведност (Just Culture Committee) не одржа ниту еден состанок, бидејќи немаше настани кои би можеле да се припишат на човечка грешка или да предизвикаат сомнежи за истата. Ова укажува на висока свесност и професионализам меѓу вработените, кои внимателно ги исполнуваат своите улоги и одговорности во контекст на безбедноста. Вработените активно избегнуваат ситуации кои можат да доведат до потенцијални инциденти, што потврдува дека културата на праведност е успешно интегрирана во секојдневните работни практики и дека безбедноста е приоритет за сите. Овој тренд на превенција на ризици и намалување на човечката грешка е позитивен показател за зрелоста на организацијата во однос на управувањето со безбедноста.

8.3 Капацитет (Capacity) на М-НАВ АД Скопје за 2024 година

Во последните години особено после 2020 година, сообраќајот значително расте и според предвидувањата до 2029 година ќе се зголеми за 50%.

Самото зголемување на обемот на сообраќајот подразбираа многу вложен труд во менаџирањето на сообраќајот.

Од таа причина последниве години од страна на НМ забрзано се работи на нови tool-ови, предлог мерки, сценарија кои се од суштинска важност за менаџирање на сообраќајот во рамките на целата мрежа.

Како дел од стратешка фаза пред почетокот на летната сезона НМ предлага конкретни мерки, процедури, (Network Cross-border Weather Procedure), сценарија (Network Scenario) кои се однесуваат на мрежата. Исто така, се дистрибуира брошура "ALL Together" до сите засегнати страни, со посебен акцент на локални ФМП, а со конкретни сугестии за да се заштитат локалните сектори од преоптоварување, искористување на капацитетите до можен максимум, делегирање на SPOC (single point of contact) во секое локално ФМП, за секојдневно да се идентификуваат Non Compliance Flights INTRUDERS (кои во последниве 2 години сериозно предизвикуваат volatility и нестабилност во сообраќајната прогноза долж целата траекторија и истите да се испраќаат до НМ). Предлогот датира уште во 2023 година.

Табела 8.3.1: Анализа на експлоатираност на секторски конфигурации на М-НАВ АД Скопје за 2024 година по број на часови⁴⁸

1CFG - 4691: 41 min
2S355 - 1276: 30 min
2S365 - 1246: 14 min
2S375 - 00: 00 min
3CFG - 837 : 27 min

Column1	1CFG	2S355	2S365	2S375	3CFG
January	727:10:00	8:20:00	8:30:00	00:00:00	00:00:00
February	685:57:00	05:48:00	4:15:00	00:00:00	00:00:00
March	698:59:00	11:46:00	33:15:00	00:00:00	00:00:00
April	454:04:00	78:35:00	83:28:00	00:00:00	00:00:00
May	309:03:00	134:45:00	270:32:00	00:00:00	00:03:50
June	236:09:00	138:57:00	206:34:00	00:00:00	138:20:00
July	204:50:00	209:16:00	130:52:00	00:00:00	199:02:00
August	210:50:00	210:18:00	191:34:00	00:00:00	248:35:00
September	227:20:00	221:12:00	107:25:00	00:00:00	165:00:00
October	246:00:00	228:00:00	187:00:00	00:00:00	82:41:00
November					
December	691:19:00	29:34:00	23:07:00	00:00:00	00:00:00

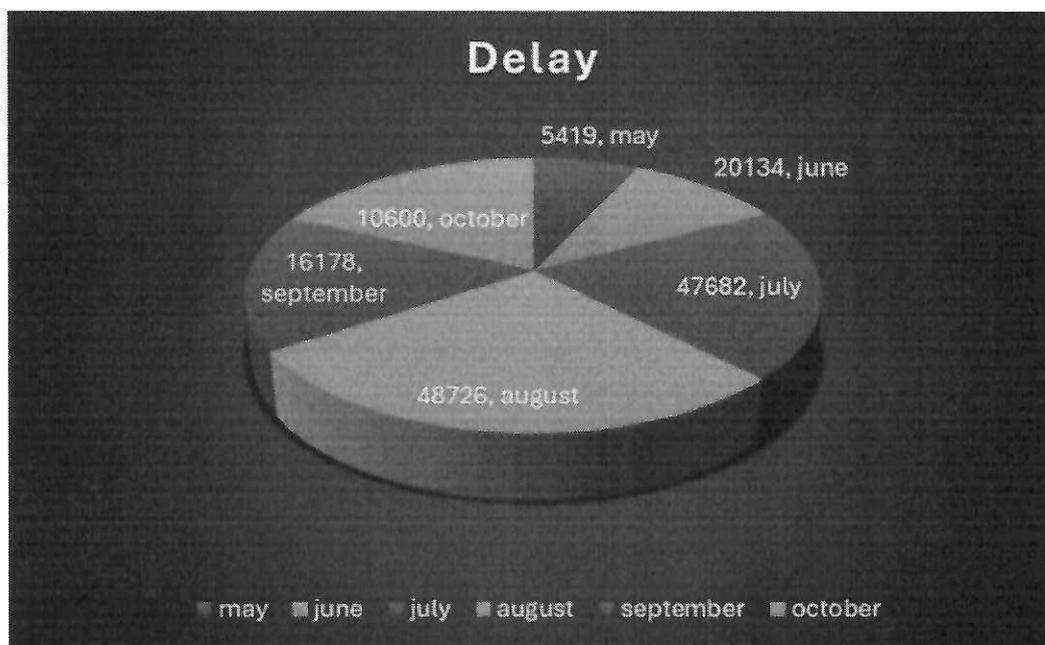
⁴⁸ Извор: Скопје FMP.

8.4 Доцнење кај прелетите (Delay) во М-НАВ АД Скопје во 2024 година

Вкупно се делегирани 148.739 минути на задоцнување (delay) како резултат на имплементирани мерки од страна на М-НАВ АД Скопје.

Во прилог подолу е графиконот на вкупен број на делегирани минути поделени по месеци за 2024 година.

Табела 8.4.1: Број на минути доцнење во летната сезона во 2024 година (мај-октомври)⁴⁹

Неповолните метео услови и во 2024 година предизвикаа потреба од воведување на регулации поради временски услови (Weather), кои создаваа одредено доцнење во мрежата и намалување на бројот на летови во засегнатите периоди. Дополнително, нерамномерната распределба на сообраќајот која ги надминуваше пропишаните секторски капацитети, условуваше потреба од воведување регулации за заштита на секторите од преоптоварување (ATC Capacity).

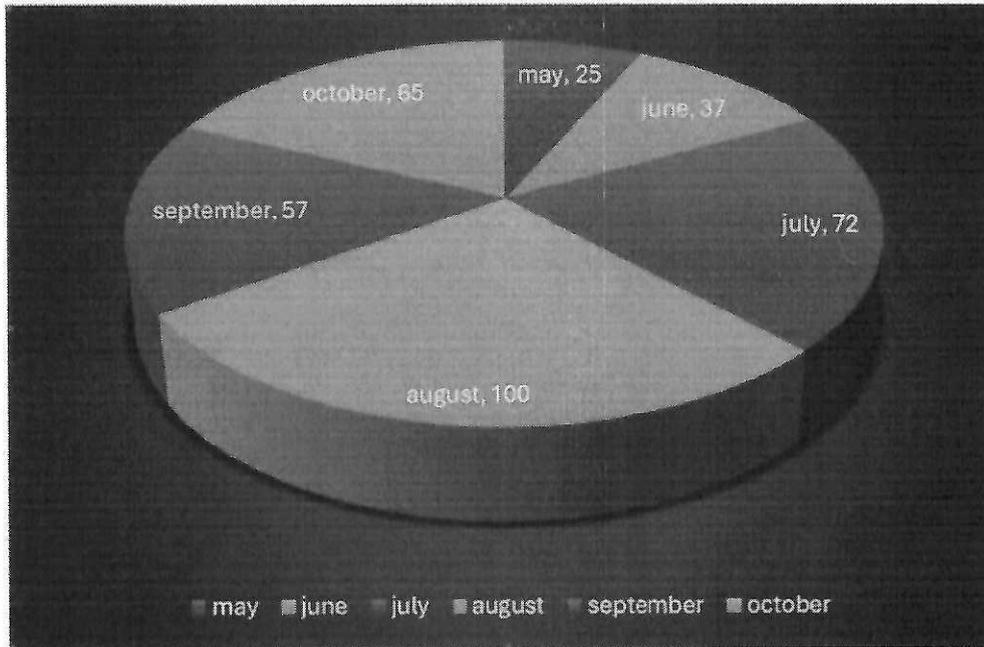
За да се заштитат секторите од преоптоварување имплементирани соодветни ATFCM мерки (Regulation, STAM, MCP, NCP и сл).

За време на летната сезона во 24 година беа имплементирани вкупно 356 ATFCM регулации. Негативен ефект од имплементираните ATFCM мерки се делегираните минути на доцнење (delay), кои негативно ги афектираат авиокомпаниите.

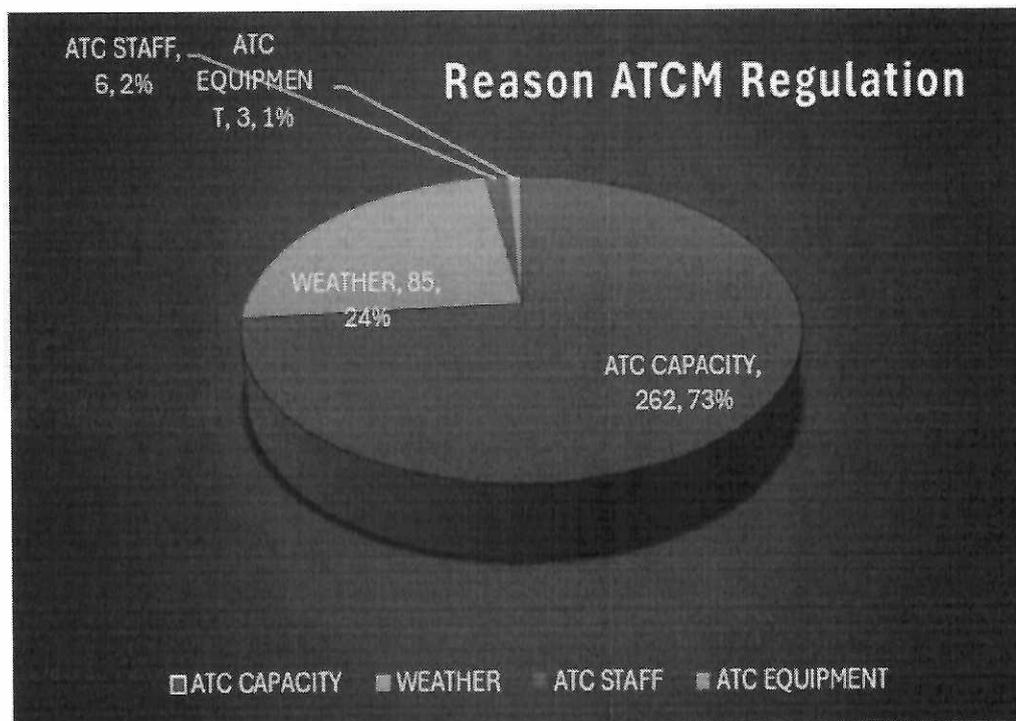
Во продолжение е графикон на имплементирани ATFCM мерки поделени по месеци од летната сезона:

⁴⁹ Извор: Скопје FMP.

Табела 8.4.2: Имплементирани ATFCM мерки во летната сезона во 2024 година (мај-октомври)⁵⁰ по месеци

Табела 8.4.3: Имплементирани ATFCM мерки во 2024 година согласно причините⁵¹

⁵⁰ Извор: Skorje FMP.

⁵¹ Извор: Skorje FMP.

**9 Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ АД Скопје
за 2024 година**

Извештај за финансиската состојба

	Бел.	31 декември 2024	Во илјади денари 31 декември 2023
СРЕДСТВА			
Нетековни средства			
Недвижности, постројки и опрема	5	720,479	668,138
Нематеријални средства	6	10,836	4,758
		731,315	672,896
Тековни средства			
Залихи	8	15,598	11,487
Побарувања за повеќе платен данок на добивка		-	3,769
Побарувања од купувачи и останати побарувања	9	208,956	199,559
Парични средства и еквиваленти	10	903,244	754,276
		1,127,798	969,091
Вкупно средства		1,859,113	1,641,987
КАПИТАЛ И ОБВРСКИ			
Капитал			
Основна главнина	11	1,552,034	1,552,034
Дисконт на емитирани акции		(388,141)	(388,141)
Законски резерви	11	126,711	8,721
Акумулирана добивка / (загуба)		159,398	117,991
Вкупно капитал		1,450,002	1,290,605
Обврски			
Нетековни обврски			
Позајмици	12	217,076	211,528
Разграничени приходи од донации	13	10,195	6,590
Резервации	14	7,427	6,809
		234,698	224,927
Тековни обврски			
Тековно доспевање на долгорочните позајмици	12	41,093	40,451
Обврски кон добавувачи и останати тековни обврски	15	127,518	86,004
Обврски за данок на добивка		5,802	-
		174,413	126,455
Вкупно обврски		409,111	351,382
Вкупно капитал и обврски		1,859,113	1,641,987

Извештај за сеопфатната добивка

	Белешка	Во илјади денари За годината што завршува на 31 декември	
		2024	2023
Приходи од работењето	16	1,470,066	1,430,180
Останати деловни приходи	17	18,975	14,754
Вкупни приходи		1,489,041	1,444,934
Трошоци за материјали и одржување	18	(55,474)	(53,338)
Трошоци за вработени	19	(1,095,405)	(971,445)
Амортизација и депрецијација	5, 6	(47,402)	(39,609)
Останати деловни расходи	20	(98,890)	(98,528)
Добивка од деловни активности		191,870	282,014
Финансиски приходи	21	2,603	1,949
Финансиски расходи	21	(15,969)	(13,322)
Финансиски (расходи), нето		(13,366)	(11,373)
Добивка пред оданочување		178,504	270,641
Данок на добивка	22	(19,106)	(14,112)
Добивка за годината		159,398	256,529
Останата сеопфатна добивка за годината		-	-
Вкупна сеопфатна добивка за годината		159,398	256,529

Извештај за промените во капиталот

	Основна главнина	Дисконт на емитирани акции	Резерви	Во илјади денари Акумулирана добивка/ (загуба) Вкупно	
На 1 јануари 2024	1,552,034	(388,141)	8,721	117,991	1,290,605
<i>Трансакции со сопствениците</i>					
Распределба на резерви (Белешка 11)	-	-	117,990	(117,990)	-
Вкупно трансакции со сопствениците	-	-	117,990	(117,990)	-
Добивка за годината	-	-	-	159,397	159,397
Останата сеопфатна добивка	-	-	-	-	-
Вкупна сеопфатна добивка	-	-	-	159,397	159,397
На 31 декември 2024	1,552,034	(388,141)	126,711	159,398	1,450,002
На 1 јануари 2023	1,552,034	(388,141)	1,873	(131,690)	1,034,076
<i>Трансакции со сопствениците</i>					
Распределба на резерви (Белешка 11)	-	-	6,848	(6,848)	-
Вкупно трансакции со сопствениците	-	-	6,848	(6,848)	-
Добивка за годината	-	-	-	256,529	256,529
Останата сеопфатна добивка	-	-	-	-	-
Вкупна сеопфатна добивка	-	-	-	256,529	256,529
На 31 декември 2023	1,552,034	(388,141)	8,721	117,991	1,290,605

Извештај за паричните текови

	Белешка	Во илјади денари За годината што завршува на 31 декември	
		2024	2023
Оперативни активности			
Добивка за годината пред одданочување		178,504	270,641
<u>Корекции за:</u>			
Амортизација и депрецијација	5, 6	47,402	39,609
Отпис на недвижности, постројки и опрема	20	-	-
Резервација за користи на вработени	14	860	746
Приход од ослободување на разграничени донации	17	(2,318)	(1,805)
Расход од обезвреднување на побарувања од купувачи	20	3,024	5,839
Расход од отпис на побарувања од купувачи	20	26	12
Приходи од камати	21	(2,495)	(1,715)
Расходи по камати	21	14,883	11,985
Оперативна добивка пред промени во обртниот капитал		239,886	325,312
Ограничени парични средства		-	(29,335)
Залихи		(4,111)	908
Донации		5,923	-
Резервации		(242)	(67)
Побарувања од купувачи и останати побарувања		(12,447)	(4,306)
Обврски кон добавувачи и останати обврски		41,513	(28,782)
Оперативна добивка по промени во обртниот капитал		270,522	263,730
Платени камати	12, 21	(14,883)	(11,985)
Примени камати	21	2,495	1,715
Платен данок од добивка		(9,535)	-
Нето парични текови од оперативни активности		248,599	253,460
Инвестициони активности			
Набавка на недвижности, опрема и нематеријални средства		(105,821)	(58,393)
Нето парични текови (користени во) инвестициони активности		(105,821)	(58,393)
Финансиски активности			
Приливи по кредити		51,947	74,157
Исплатени кредити		(45,757)	(29,043)
Нето парични текови од / (користени во) финансиски активности		6,190	45,114
Нето промена на паричните средства		148,968	240,181
Парични средства и еквиваленти на почетокот		615,975	375,794
Парични средства и еквиваленти на крајот	10	764,943	615,975

Горенаведените Финансиски извештаи се изготвени со состојба 31.12.2024 година во согласност со Меѓународните Стандарди за Финансиско Известување (МСФИ), објавени во Република Северна Македонија во Правилникот за сметководство („Службен весник на Република Македонија” бр.159/09) и применливи од 01.01.2010 година, вклучувајќи ги Меѓународните Сметководствени стандарди (МСС) и Интерпретациите издадени од Одборот за Меѓународните Сметководствени стандарди (ОМСС) и Комитетот за толкување на Меѓународни стандарди за финансиско известување (КТМСФИ), последователно.

Финансиските Извештаи се изготвени со методата на набавна вредност и принципот на континуитет во работењето.

Овие финансиски извештаи ги опфаќаат побарувањата, обврските, оперативните резултати, промените во капиталот и паричните текови на Друштвото како посебен ентитет.

Основите за нивно мерење детално се објаснети во рамките на Белешките од Извештајот на независниот ревизор “Гранд Торнтон Скопје”. (Извештај на Независниот Ревизор “Гранд Торнтон Скопје” со Финансиски извештаи на М-НАВ АД Скопје за 2024 година во прилог).

Владимир Ристески,
Претседател на Управен одбор

Климент Чепуњоски,
Член на Управен одбор

Buran Aliti,
Член на управен одбор

